

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

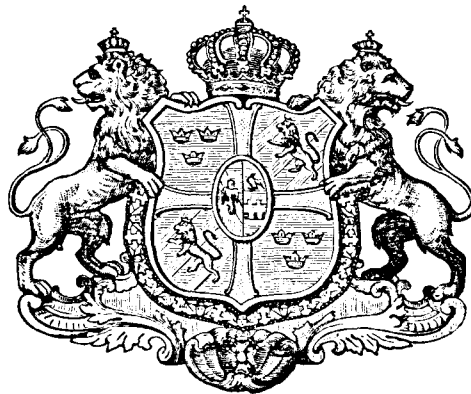
II) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1894.

STOCKHOLM, 1896.

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860)

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG
TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

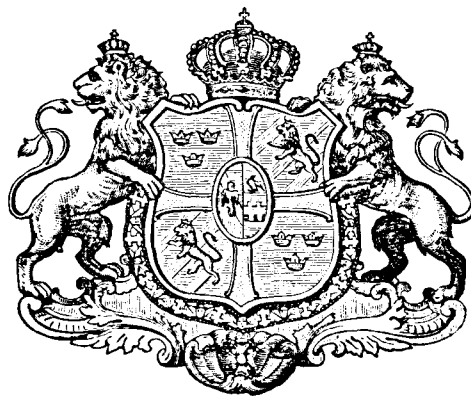
N) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN. II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FÖR ÅR

1894.

STOCKHOLM, 1896.

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Innehållsförteckning.

I.

Underdånig berättelse (sidd. 1—7).

1. Sjukvård	sid.	2.
2. Självvård och undervisning	»	5.
3. De sjukas sysselsättningar och förströelser	»	5.
4. Byggnader, jordområden m. m.	»	6.
5. Beklädnad, sängutredning och inventarier	»	6.
6. Uppvärmning och lyshållning	»	6.
7. Mathållning och utspisning	»	6.
8. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll år 1892	»	7.
9. Utrymme	»	7.
10. Sinnessjuka och idioter	»	7.
11. Skyddsföreningen för sinnessjuka	»	7.

II.

Bilagor.

A. Tabellbilagor.

Tab. 1. Vårdade sinnessjuka	sid.	8.
» 2. Sjukdomsformer	»	9.
» 3. Intagna	sidd.	8 o. 9.
» 4. Intagnas ålder vid sjukdomens början, jemte deras civilstånd	sid.	10.
» 5. Sinnes- och nervsjukdom inom de intagnas släkt	»	10.
» 6. Antagliga sjukdomsorsaker	»	11.
» 7. Stånd och yrke	»	11.
» 8. Hemort	»	12.
» 9. Tillfrisknade	sidd.	12 o. 13.
» 10. Tillfriskningsprocenten under de senaste 10 åren	sid.	13.
» 11. Afidna	sidd.	14 o. 15.
» 12. Tillfälliga sjukdomar	sid.	14.
» 13. Sjukdomens bestånd hos de den 31 December 1894 närvarande	»	15.
» 14. De sjukas fördelning med hänsyn till afgift, samt uppgift om kriminalpatienter	»	15.
» 15. Antal sjukplatser och underhållsdagar; medeltal sjuka för dag; kostnad för utspisning och läkemedel samt totalkostnad för sjukvården	»	16.
» 16. Tjenstemän och betjening	»	16.
» 17. Inkomster för hospitals underhåll	»	17.
» 18. Utgifter för hospitals underhåll	sidd.	18 o. 19.
» 19. Sammandrag af 1894 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslogne medel	sidd.	18 o. 19.
» 20. Sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter i riket	sidd.	20 o. 21.

Bil. B. Vetenskapliga iakttagelser

Enskilda anstalter för sinnessjuka

Bil. C. Beskrifning öfver Lunds asyl

Table des matières.

I.

Rapport au Roi (pages 1—7).

1. Service médical	page	2.
2. Service religieux et enseignement	»	5.
3. Occupations et amusements	»	5.
4. Bâtimens etc.	»	6.
5. Vêtemens, garnitures de lit, meubles	»	6.
6. Chauffage et éclairage	»	6.
7. Régime alimentaire	»	6.
8. Recettes et dépenses	»	7.
9. Nombre des places	»	7.
10. Aliénés et idiots du royaume	»	7.
11. Notices sur l'Association pour l'assistance des aliénés en dehors des institutions publiques	»	7.

II.

Annexes.

A. Tableaux annexés.

Tab. 1. Mouvements des aliénés dans les établissemens	page	8.
» 2. Formes morbides	»	9.
» 3. Admissions de l'année	pages	8 et 9.
» 4. L'âge au commencement de la maladie et l'état civil des aliénés	page	10.
» 5. Maladies mentales et nerveuses parmi les parents des aliénés	»	10.
» 6. Causes probables de la maladie	»	11.
» 7. Les aliénés par profession	»	11.
» 8. Les aliénés par domicile	»	12.
» 9. Guéris (par âge, par séjour à l'hôpital et par durée)	pages	12 et 13.
» 10. Relation pour cent des résultats du traitement pendant les derniers dix ans	page	13.
» 11. Décès (par âge, par séjour à l'hôpital, par durée et par nature de la maladie)	p.	14 et 15.
» 12. Maladies intercurrentes	page	14.
» 13. Notice sur la durée de la maladie chez les aliénés, traités dans les établissemens le 31 Dec. 1894	»	15.
» 14. Classification des aliénés par rapport aux catégories de payement, et notice sur les aliénés criminels	»	15.
» 15. Nombre des places et des journées d'entretien; moyenne des malades par jour; frais d'alimentation, de médicaments, et frais totaux des établissemens	»	16.
» 16. Nombre des médecins, des surveillans et des gardes malades	»	16.
» 17. Recettes pour les hôpitaux	page	17.
» 18. Dépenses pour les hôpitaux	pages	18 et 19.
» 19. État financier	»	18 et 19.
» 20. Résumé des rapports des médecins sur les aliénés et les idiots du royaume	p.	20 et 21.

Annexe B. Observations scientifiques

Établissements privés pour des aliénés

Annexe C. Description de l'asile de Lund

TILL KONUNGEN.

Den underdåniga berättelse rörande förvaltningen och verksamheten inom rikets hospitalsväsen under 1894, hvilken det åligger Medicinalstyrelsen i egenskap af öfverstyrelse öfver hospitalen att afgifva, får Medicinalstyrelsen härmed till Eders Kongl. Majt öfverlemnna. Den omfattar redogörelse för *sjukvård* och dermed i sammanhang stående förhållanden, utdrag ur de af öfverläkare och predikanter afgifna berättelser angående *själavård* och *undervisning*, de sjukas *sysselsättningar* och *förströelser*, uppgifter rörande anstalternas *byggnader* och *jordområden*, *utredning* i kläder och inventarier, *uppvärmning* och *lyshållning*, *mathållning* och *utspisning*, *inkomster* och *utgifter* samt *utrymme* vid de särskilda anstalterna. Dessutom innehåller berättelsen

uppgift om antalet i riket befintliga *sinnessjuka* och *idioter*, samt en kort redogörelse för *skyddsföreningens* för sinnessjuka verksamhet under redovisningsåret. Vidare meddelas såsom bilagor tabellariska öfversigter angående sjukvård och dermed sammanhängande förhållanden, rörande inkomster och utgifter för hospitalens underhåll, sammandrag af 1894 års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel, sammandrag af läkarnes uppgifter om sinnessjuka och idioter. Slutligen bifogas vetenskapliga iakttagelser, meddelade af öfverläkare, beskrifning öfver Lunds asyl med dertill hörande ritningar; samt såsom bihang en kort redogörelse för de enskilda vårdanstalternas verksamhet.

1. Sjukvård.¹

Vid slutet af år 1894 har den nya paviljongen vid Lunds asyl, till hvars uppförande anslag beviljades år 1892, blifvit färdig, men har ej under året blifvit tagen i bruk. Någon minskning i svårigheten att få sinnessjuka intagna å vårdanstalt har således ej ännu härigenom kunnat förmärkas. Med ett enda undantag hafva alla vårdanstalter varit nästan fullt belagda största delen af året. Medeltalet för dag vårdade sjuka har hållit sig mycket nära antalet tillgängliga platser. Å Kristinehamn har till och med detta sistnämnda tal öfverskridits, i det att medeltalet dagligen vårdade sjuka uppgått till 310, under det plats egentligen är beräknad blott för 300 sjuka. Piteå hospital och asyl har deremot plats för 300 patienter, men har i medeltal inrymt endast 182 patienter. Ehuru denna anstalt togs i bruk på senhösten 1893 har således under redovisningsåret en beläggning endast till något öfver hälften af der tillgängliga platser kommit till stånd. Vid bedömande af detta förhållande torde böra tagas i betraktande, huru långa afstånden äro i dessa nordliga trakter och huru långsamt kännedomen om denna nya vårdanstalt kunnat sprida sig i dessa vidsträckta landskap med deras glesa befolkning. Då dessutom det skulle medföra stora kostnader och svårigheter att förflytta sinnessjuka från denna anstalt, om en öfverfyllnad der skulle uppstå, har det syntts bäst, att icke under redovisningsåret flytta patienter från sydligare belägna vårdanstalter, utan se till, om ej anstalten i Piteå så småningom skulle komma att fyllas med patienter från de nordligaste landskapen och således motsvara dessa landskaps behov.

Omsättning af sjuka.

Qvarliggande från år 1893. Vid redovisningsårets början funnos å statens samtliga anstalter qvarliggande 3,435. Af dessa voro 1,851 män och 1,584 kvinnor, motsvarande de förra 53.9 % och de senare 46.1 % af samtliga qvarliggande. Vid början af år 1893 voro å samtliga dessa anstalter qvarliggande 3,282.

Intagna under år 1894. Antalet intagna har varit 838, nämligen 440 män och 398 kvinnor, motsvarande de förra 52.5 % och de senare 47.5 % af samtliga vårdade. Under år 1893 intogos å statens samtliga anstalter 987, således 149 mera än under år 1894. De under år 1894 intagna utgjorde 19.6 % af de under samma år vårdade.

Antalet vårdade under år 1894 har utgjort 4,273, nämligen 2,291 män och 1,982 kvinnor, motsvarande de förra 53.6 % och de senare 46.4 % af samtliga vårdade. Under år 1893 vårdades å samma anstalter 4,269, således 4 mindre än under redovisningsåret.

Afförda under år 1894 blefvo 713, nämligen 376 män och 337 kvinnor, motsvarande de förra 52.7 % och de senare 47.3 % af samtliga afförda. Under år 1893 affördes å statens anstalter 834, således 121 mera än under redovisningsåret. Jämförelsen mellan intagna och afförda visar att 125 flera blifvit intagna än afförda.

Intagna sjuka.

Beträffande olika *sjukdomsformer* hos de under året intagna utvisar tab. 2 följande:

Tungsinne förekom hos 216, deraf 84 män och 132 kvinnor, resp. 38.9 % och 61.1 %. De för tungsinne intagna manliga patienterna utgjorde 19.1 % af alla intagna män, de för tungsinne intagna kvinnorna utgjorde 33.2 % af alla under året intagna kvinnor.

Ursinne förekom hos 273, deraf 134 män och 139 kvinnor, motsvarande resp. 49.1 % och 50.9 %. De för ursinne intagna manliga patienterna utgjorde 30.5 % af alla intagna män, de för ursinne intagna qvinliga patienterna utgjorde 34.9 % af alla intagna kvinnor.

Förryckthet förekom hos 189, deraf 109 män och 80 kvinnor, motsvarande 57.7 % och 42.3 %. Af alla intagna män utgjorde de för förryckthet intagna 24.8 %, af alla intagna kvinnor utgjorde de för förryckthet intagna 20.1 %.

Svagsinhet förekom hos 97, deraf 64 män och 33 kvinnor, resp. 60.0 % och 34.0 %. Af alla intagna män voro 14.5 % intagna för svagsinhet, af alla intagna kvinnor 8.3 % intagna för svagsinhet.

Sinnessjukdom med förlamning förekom hos 35, deraf 30 män och 5 kvinnor, resp. 85.7 % och 14.3 %. Af alla intagna män utgjorde de för dementia paralytica intagna 6.8 %, af alla intagna kvinnor utgjorde de för denna sjukdom intagna 1.3 %.

Sinnessjukdom med fallandesot förekom hos 7, deraf 3 män och 4 kvinnor, resp. 42.9 % och 57.1 %. Af alla intagna män utgjorde antalet för sinnessjukdom med fallandesot intagna 0.7 % och af alla intagna kvinnor antalet för samma sjukdom intagna kvinnor 1.0 %.

För *fånighet* blefvo 21 intagna, hvaraf 16 män och 5 kvinnor, resp. 76.2 % och 23.8 %. Procenttalet af de för denna sjukdom intagna män och kvinnor i förhållande till hela antalet intagna af hvardera könet var resp. 3.6 % och 1.3 %.

Af alla intagna ledo 25.8 % af tungsinne

» » » » 32.6 % » ursinne

» » » » 22.5 % » förryckthet

» » » » 11.6 % » svagsinhet

» » » » 4.2 % » sinnessjukdom med förlamning

» » » » 0.8 % » sinnessjukdom med fallandesot

» » » » 2.5 % » fånighet.

Sålunda framgår af jämförelsen af de särskilda sjukdomsformer, som förekommit hos män och kvinnor, att männen i vida högre grad än kvinnorna lidit af förryckthet och sinnessjukdom med förlamning, kvinnorna mer än männen lidit af tungsinhet och ursinne. Enkel sinnessjukdom är för öfrigt den sjukdomsform, som föranledt de flesta intagningar, nämligen 92.5 % af alla intagningar.

Förhållandet mellan de intagna och vårdade uttryckes med följande procenttal för hvarje vårdanstalt. Visby 32.5 %, Piteå 30.2 %, Göteborg 29.1 %, Upsala 27.3 %, Lunds hospital 26.0 %, Stockholm 25.4 %, Kristinehamn 22.5 %, Nyköping 21.9 %, Hernösand 20.9 %, Vadstena 18.3 %, Vexjö 18.0 %, Lunds asyl 7.0 %, Malmö 2.2 %. Antalet å de särskilda anstalterna intagna patienterna angifves i tab. 3.

Af de för enkel sinnessjukdom 775 intagna voro 391 män och 384 kvinnor, 92.5 % af alla intagna, 88.9 % af intagna män och 96.5 % af intagna kvinnor. Med hänsyn till de särskilda anstalterna blir förhållandet emellan intagna sjuka med enkel sinnessjukdom behäftade, och alla intagna följande: Kristinehamn 100.0 %, Visby 100.0 %, Vexjö 97.9 %, Nyköping 96.7 %, Hernös-

¹ Referent Medicinalrådet Bolling.

saud 96·6 %, Upsala 94·1 %, Göteborg 93·5 %, Piteå 92·6 %, Lunds hospital 92·5 %, Vadstena 91·8 %, Stockholm 85·0 %, Lunds asyl 74·4 % och Malmö asyl 25·0 %. Under öfriga i samma tabell upptagna sjukdomskategorier förekommo inalles 63 fall eller 7·5 % af samtliga intagna sjuka.

Beträffande *åldern hos de intagna* har det visat sig (tab. 3) att förhållandet dermed är följande:

Under 15 år.	16—20.	21—25.	26—30.	31—35.	36—40.	41—45.	46—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0·8 %	6·2 %	11·9 %	15·8 %	14·4 %	13·1 %	8·4 %	9·7 %	11·7 %	6·6 %	1·4 %

Sjukdomens bestånd före intagningen har kunnat bestämmas för 829 bland 838 intagna, således för 98·9 %. De olika beståndstiderna för dessa 829 patienter hafva varit följande:

Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3 år.	3—4 år.	4—5 år.	Öfver 5 år.
28·4 %	34·9 %	8·2 %	6·0 %	2·7 %	3·5 %	16·3 %

Således har äfven detta år ett stort antal, nämligen 28·5 % af alla intagna, inkommit senare än 2 år efter insjuknandet, då utsigterna för tillfrisknandet äro ganska dåliga.

Antalet förutgångna anfall af sinnessjukdom har kunnat bestämmas i 827 fall af 838 intagna, således för 98·7 %. De recidiverande fallen och de för första gången insjuknade förhålla sig som följer:

Intet förutgångnet anfall.	Ett förutgångnet anfall.	Två förutgångna anfall.	Tre förutgångna anfall.	Fyra o. s. v.
70·4 %	15·2 %	6·0 %	2·2 %	6·2 %

De för första gången uppträdande fallen förhålla sig sålunda till återfallen såsom 70·4 % till 29·6 %.

Den ålder då sinnessjukdom första gången uppträdt bland de under 1894 intagna sjuka har i 14 fall icke kunnat utrönas. I alla öfriga fall är den anförd, hvarigenom visas (tab. 4), att de talrikaste fallen inträffat för män i åldern 21—25 år, dernäst under åldersperioden 26—30 år. Beträffande de intagna kvinnorna är förhållandet äfvenledes detsamma, så att de talrikaste fallen inträffat vid åldern 21—25 år.

Med afseende på de *under året intagnas civilstånd* har det visat sig, att nära dubbelt så många ogifta (510) som gifta (276) förekommit. Af de 35 med *dementia paralytica* behäftade funnos 25 som voro eller varit gifta, 10 voro ogifta. Af de gifta hade 19 (17 män och 2 kvinnor) barn.

Inom de intagnas släkt har sinnessjukdom kunnat spåras i 394 fall och nervsjukdom i 13 fall (tab. 5), hvilket utgör resp. 47·0 % och 1·6 % af alla intagna. Sinnes- och nervsjukdom har bland de under året intagna kunnat spåras i 8·2 % hos fader, i 10·0 % hos moder, i 1·1 % hos båda föräldrarna, i 7·5 % hos faderns föräldrar eller syskon, i 8·2 % hos moderns föräldrar eller syskon, i 0·8 % hos båda föräldrarnas föräldrar eller syskon och i 12·7 % hos den sjukas syskon.

Särskilda sjukdomsorsaker finnas angifna i 666 fall bland de intagna (tab. 6). Dervid förekomma missbruk af spritdrycker 53 gånger, husliga bekymmer 51 gånger, influenza 50 gånger,

olyckor och motgångar 48 gånger, religiös inflytelse 48 gånger, kärlek 45 gånger, öfveransträngning, psykisk, kroppslig 42 gånger, febrar, (typhus, typhoid, exanthematisk m. m.) 41 gånger, häftig sinneströrelse 35 gånger o. s. v. Såsom orsak till sinnessjukdom med förlamning förekommer syfilis 12 gånger, missbruk af spritdrycker 6 gånger, husliga bekymmer och kroppslig öfveransträngning hvardera 3 gånger, skador å hufvudet 1 gång, solsting äfvenledes 1 gång o. s. v.

Angående de *intagnas stånd och yrke* framgår (tab. 7), att en betydlig del tillhört de jordbrukande klasserna. Om nämligen till dessa hänföras icke blott jordbrukande och bönder samt jordtorpare, utan äfven tjenare och daglönare af jordbruksklass, uppgår antalet af hithörande intagna till 393 eller 46·9 % af alla intagna. Af öfriga stånd och yrken äro handverkare och näringsidkare företrädda af 111, enskild betjening och daglönare icke tillhörande jordbruksklass af 99, fattighjon af 44, fabriksarbetare af 38, handlande af 27, militärer af 25, sjöfartsidkare af 24 o. s. v.

Af de för *dementia paralytica* intagna voro 6 handlande, 6 handverkare och näringsidkare, 5 enskilda tjenare, 4 militärer, 4 sjöfartsidkare, 3 civila embetsmän, 2 lärare o. s. v.

Af de intagna voro 616 *bosatta på landet* och 222 i *stad* (tab. 8), motsvarande resp. 73·5 % och 26·5 % af alla intagna.

Bland länen var det största antalet (68) från Östergötlands län, det minsta (9) från Blekinge län.

Tillfrisknade.

Inalles 298, nämligen 146 män och 152 kvinnor, affördes från anstalterna såsom *tillfrisknade* (tab. 9). Alla hade vårdats för enkel sinnessjukdom utom 1, en kvinna, som vårdats för sinnessjukdom med fallandesot. Enär antalet för enkel sinnessjukdom vårdade under året uppgått till 3,932 (enligt hoplagda uppgifterna härom i tab. 1 af resp. läkares årsberättelse), utgör sålunda de från enkel sinnessjukdom tillfrisknade 7·6 % af alla för enkel sinnessjukdom under år 1894 vårdade. Under 1893 uppgick denna procent till 6·0 %, under 1892 till 7·0 %, under 1891 till 5·7 %, under 1890 till 8·0 % och under 1889 till 8·1 %. Hela antalet tillfrisknade i förhållande till hela antalet vårdade utgjorde 7·0 % eller 1·5 % mer än föregående år och 0·6 % mer än år 1892, under hvilka år hela antalet tillfrisknade i förhållande till hela antalet vårdade utgjorde resp. 5·5 % och 6·4 %. Å de olika anstalterna har tillfriskningsprocenten aftagit i följande ordning: Visby 25·0 %, Nyköping 12·6 %, Upsala 12·2 %, Lunds hospital 11·2 % Kristinehamn 10·3 %, Stockholm 8·6 %, Hernösand 7·6 %, Göteborg 7·3 %, Vexjö 4·9 %, Vadstena 4·7 %, Piteå 4·4 %, Lunds och Malmö asyler 0·0 %.

Hvad beträffar *de tillfrisknades ålder* framgår af tab. 9, att 0·0 % voro under 15 år gamla, 8·1 % voro 16—20, 15·1 % voro 21—25, 14·4 % voro 26—30, 13·8 % voro 31—35, 13·1 % voro 36—40, 9·4 % voro 41—45, 8·7 % voro 46—50, 11·4 % voro 51—60, 5·0 % voro 61—70 och 1·0 % öfver 70 år gamla.

I afseende på *de tillfrisknades vistelsetid å hospitalet* stälde sig förhållandet sålunda, att 81·5 % vistats der kortare tid än ett år, 9·1 % under 1—2 år, 4·4 % under 2—3 år, 1·3 % under 3—4 år, 2·0 % under 4—5 år samt 1·7 % öfver 5 år.

Sjukdomens bestånd från dess uppkomst har för de *under året tillfrisknade* varit mindre än 3 månader för 9·1 % af samtliga tillfrisknade, 3—12 månader för 60·4 %, 1—2 år för 17·4 %, 2—3 år för 8·2 %, 3—4 år för 2·7 %, 4—5 år för 1·3 %, 5—10 år för 0·4 %, 11—20 år för 0·1 %, 21—30 år för 0·1 %, 31—40 år för 0·1 %, 41—50 år för 0·1 %, 51—60 år för 0·1 %, 61—70 år för 0·1 %, 71—80 år för 0·1 %, 81—90 år för 0·1 %, 91—100 år för 0·1 %.

2—3 år för 5·7 %, 3—4 år för 1·7 %, 4—5 år för 2·4 %, öfver 5 år för 3·0 % samt okänd tid för 0·3 %.

Tillfriskningsprocenten beträffande de för enkel sinnessjukdom under åren 1885—1894 å hospitalen intagna utgjorde (tab. 10) 45·3 %, om de sjuka intagits inom 2 år efter sjukdomens uppkomst, men 8·6 % om sjukdomen egt bestånd mer än 2 år.

Aflidna.

Antalet å anstalterna *aflidna* under 1894 utgjorde (tab. 11) tillsammans 150, deraf 83 män och 67 kvinnor, motsvarande 3·5 % af alla vårdade, 3·6 % af vårdade män och 3·4 % af vårdade kvinnor. Motsvarande tal för 1893 utgjorde 4·5 %, 5·2 % och 3·6 %. Af de aflidna vårdades 67·4 % för enkel sinnessjukdom, 17·3 % för sinnessjukdom med förlamning, 10·0 % för sinnessjukdom med fallandesot och 5·3 % för fänighet. Beräknas dödlighetsprocenten i de olika sjukdomarna efter antalet vårdade i de olika sjukdomsformerna (resp. 3,932, 98, 115 och 128) befinnes den vara i enkel sinnessjukdom 2·5 %, i sinnessjukdom med förlamning 26·5 %, i sinnessjukdom med fallandesot 13·0 %, i fänighet 6·3 %.

Förhållandet mellan antalet aflidna och antalet vårdade å de olika anstalterna var följande: Vexiö 1·1 %, Kristinehamn 1·8 %, Nyköping 2·1 %, Visby 2·5 %, Malmö asyl 2·8 %, Upsala 3·1 %, Stockholm 3·2 %, Göteborg och Lunds hospital 3·6 % hvardera, Lunds asyl och Hernösand 4·3 % hvardera, Piteå 4·4 % och Vadstena 5·6 %.

Af de aflidna hade 54 eller 36·0 % vistats å anstalten mindre än ett år, 68 eller 45·3 % 1—5 år, 8 eller 5·3 % 6—10 år, 9 eller 6·0 % 11—15 år, 4 eller 2·7 % 16—20 år, 7 eller 4·7 % öfver 20 år.

Två själfmord hafva inträffat, båda verkställda medelst hängning.

Tillfälliga sjukdomar.

Helsoillståndet å anstalterna har i allmänhet varit godt. Inga svårare epidemier hafva förekommit. Af akuta infektionssjukdomar hafva förekommit epidemisk influenza (18 fall), erysipelas (18 fall), tyfoidfeber (2 fall), pyæmi (2 fall); af kroniska infektionssjukdomar tuberkulos (58 fall), syphilis (1 fall). Af konstitutionella sjukdomar hafva kloros och anemi förekommit i 31 fall. Hjernsjukdomar hafva förekommit i 21 fall, lungsjukdomar i 134 fall, magsjukdomar i 91 fall, tarmsjukdomar i 174 fall, kronisk nefrit i 12 fall. Dessutom hafva förekommit i mindre antal en mängd lindrigare och svårare yttre och inre sjukdomar, samt yttre skador.

Hela antalet tillfälliga sjukdomar har utgjort 1,114 eller ungefär 26 % af alla vårdade.

Vid årets slut närvarande.

Sjukdomens bestånd bland de vid årets slut närvarande 3,560 har kunnat bestämmas för 3,514 eller i 98·7 %. Bland dessa hade sjukdomen egt bestånd mindre än ett år för 7·1 %, 1—2 år för 6·5 %, 2—3 år för 6·7 %, 3—5 år för 12·3 %, 5—10 år för 24·5 %, öfver 10 år för 42·9 %. Således voro 86·4 % af dem, som vårdades å anstalterna, sådana, som vistats derstädes mera än 2 år. Förflidet år var denna procent 84·4 %.

Å de särskilda anstalterna förekomma *de, som vårdats derstädes mer än 2 år*, i följande procenttal af samtliga vid

årets slut närvarande: Lunds hospital 75·4 %, Kristinehamn 76·6 %, Göteborg 77·0 %, Upsala 77·9 %, Stockholm 79·1 %, Hernösand 80·4 %, Visby 80·8 %, Nyköping 86·7 %. Vadstena 86·8 %, Vexiö 88·1 %, Piteå 88·2 %, Lunds asyl 98·5 %, Malmö asyl 100·0 %.

Med hänsyn till afgift voro de vid årets slut närvarande sjuka sålunda fördelade (tab. 14) att 117 eller 3·3 % tillhörde betalande i första klass, 382 eller 10·7 % betalande i andra klass, 2,863 eller 80·4 % betalande i tredje klass, hvarjemte 198 eller 5·6 % voro fria från afgift.

Kriminalpatienter.

Kriminalpatienter eller sådana, hvilka äro åtalade eller dömda för straffbar handling, utgjorde vid årets slut 200 (164 män och 36 kvinnor) eller 5·6 % af samtliga kvarliggande. Af dessa tillhörde 136 (113 män och 23 kvinnor) sådana, hvilka icke kunnat i följd af sinnessjukdom fällas till ansvar för brottslig handling, 14 voro sinnessjuka ransakningsfångar och 50 straffångar, som under strafftiden blifvit sinnessjuka. Å de olika anstalterna förhöll sig antalet vårdade kriminalpatienter till hela antalet vårdade på följande sätt: Malmö asyl 10·4 %, Vexiö 9·6 %, Göteborg 8·4 %, Lunds hospital 6·9 %, Stockholm 6·7 %, Vadstena 5·3 %, Lunds asyl 4·7 %, Kristinehamn 4·5 %, Hernösand 4·4 %, Nyköping 3·5 %, Piteå 3·4 %, Upsala 3·2 %, Visby 1·2 %. Det högsta relativa antalet hade således Malmö asyl, det lägsta Visby hospital.

Följande brott hade blifvit begångna af de 200 kriminalpatienterna nämligen: mord och dråp af 52, mordbrand af 45, stöld, rån och bedrägeri af 44, öfvervåld och misshandel af 33, mordförsök af 6, barnamord af 6, hemfridsbrott af 3, förgiftningsmord af 2, försök till våldtäkt af 2, bettlande och lösdriveri af 2, mord och mordbrand, brand af vårdslöshet, skadegörelse i kyrka, förfalskning, smädelse mot Konungen, hvardera brottet begånget af en kriminalpatient.

Underhållsdagar.

Antalet underhållsdagar för de under året på anstalterna vårdade uppgick till 1,285,658 (tab. 15). Medeltalet dagligen vårdade utgjorde alltså 3,521 emot 3,311 under år 1893.

Omkostnader för sjukvård.

Totalkostnaden för den egentliga sjukvården beräknad af hela kostnaden, med undantag af kostnaden för byggnader, reparationer, onera och utskylder, utgjorde 1,505,058 kronor 99 öre. Vid totalkostnadens fördelning på underhållsdagarna erhålles som totalkostnad för hvarje person och dag 1 krona 17 öre och för år 427 kronor 45 öre mot resp. 1 krona 12 öre och 408 kronor 02 öre under år 1893. Å de särskilda hospitalen har kostnaden för person och dag förhållit sig på följande sätt: Göteborg 1·53, Piteå 1·44, Visby 1·39, Upsala 1·21, Kristinehamn 1·15, Hernösand 1·12, Nyköping samt Lunds hospital och Lunds asyl 1·10, Stockholm 1·08, Vexiö 1·07, Vadstena 1·02 och Malmö asyl 0·99. Skillnaden mellan den dyraste (Göteborg) och den billigaste (Malmö asyl) medelkostnaden utgör 54 öre.

Läkemedelskostnaden för året uppgick vid samtliga anstalterna till 15,315 kronor 66 öre, eller för hvarje sjuk för dag till 1·2 öre och 4 kronor 35 öre i medelkostnad för hvarje person för år.

Tjenstemän och betjening.

Antalet vid anstalterna anställda tjänstemän och sjukbetjening uppgick till 453 (tab. 16). Om härifrån afräknas läkarepersonalen, tillsammans 27, samt uppsyningsmän och föreständerskor, 26 personer, så återstå 400 såsom utgörande den egentliga vaktbetjeningen. Enär medeltalet sjuka för dag under året vid statens anstalter uppgått till 3,521, hade alltså hvar och en af sjukbetjeningen haft att tillse 8,8 sjuka. Å de olika anstalterna hade hvar och en af sjukbetjeningen att tillse följande antal sjuka: Piteå 6·5, Visby 7·0, Stockholm 7·1, Hernösand 7·5, Kristinehamn 7·7, Upsala 7·9, Nyköping 8·1, Göteborg 8·3, Vexjö 8·4, Lunds hospital 8·7, Malmö asyl 10·9, Vadstena 11·1 och Lunds asyl 12·2.

2. Självvård och undervisning.

Gudstjenst har hållits å statens hospital och asylerna alla sönd- och högtidsdagar under året, vanligen under form af högmessogudstjenst med sådan förkortning, att hela förrättningen icke upptagit mera tid än högst en timme. Högtidlig aftonbön på julafton och nyårsafton, samt ottesång på juldag och nyårsdag har äfven förrättats på flere hospital. Stundom har äfven vespergudstjenst blifvit hållen. Passionspredikningar hafva äfven förekommit å ett par af anstalterna. Antalet vid gudstjensterna närvarande sjuka hafva mycket vexlat och hafva endast sådana fått deltaga deri, som haft någon uppfattningsförmåga och kunnat förhålla sig lugna.

Allmän nattvardsgång har varit anordnad å de största vårdanstalterna 1 å 4 gånger om året, hvarvid få patienter kunnat lemnas tillträde till H. H. Nattvard.

Enskild nattvardsgång har stundom förekommit, hvarjemte hospitalspredikanterna haft samtal med sjuka, som sådant önskad och som öfverläkarne ansett kunna lugnas med religionens tröst.

Morgon och aftonböner hafva hvarje dag gemensamt hållits å anstalterna, vanligen å hvarje afdelnings dagrum under ledning af uppsyningsman och öfversköterska. Endast å de anstalter, der predikanten har bostad, hafva dessa bönestunder i regel blifvit hållna af honom.

Det allmänna festjublet med anledning af Gustaf Adolfs födelsedag för 300 år sedan har äfven sträckt sig till hospitalen, i det att å ett par af dessa den 9 december 1894 blifvit högtidlighållen.

Ordnad skolundervisning har meddelats å hospitalen i Upsala, Vadstena och Hernösand. Å sistnämnda hospital har en förut okonfirmerad patient efter genomgången konfirmationsundervisning blifvit i hospitalets kyrka konfirmerad. På samma gång som undervisning och förströelse har å flere anstalter af predikanten hållits en å två gånger i veckan föreläsning ur någon bok af religiöst innehåll eller af underhållande beskaffenhet, såsom reseskildringar eller goda berättelser. Bibelförklaringar hafva äfven blifvit hållna å en del anstalter.

Bokförråd finnes å hvarje anstalt och ökas efterhand för hvarje år. Läslusten har varit mycket vexlande, men nödvändigheten att ega tillgång till böcker till sysselsättning eller förströelse för konvalescenter och lugna patienter är allmänt erkänd.

Till förströelse och omvexling i det enformiga anstaltslifvet hafva små fester hållits under de stora högtiderna, hvarvid bättre kost utdelats.

3. De sjukas sysselsättning och förströelse.

De sjukas sysselsättning har varit ordnad på samma sätt som förut. Stor vikt har lagts derpå att de sjuka kunna erhålla arbete i friska luften, såsom vid jordbruks- och trädgårdsarbete. Äfven arbeten å handverkerierna hafva bedrivits med nit, så att de sjuka kunnat dervid erhålla sysselsättning och tillika anstalternas behof af inventarier och persedlar kunnat till stor del tillgodoses såväl genom förfärdigande af nya som ock genom reparation af de gamla. Qvinlig slöjd har flitigt bedrivits under ledning af föreständerskor. Till biträden i kök, tvätt och maskinrum, m. m. hafva sjuka användts så mycket som möjligt. De mera orkeslösa hafva ofta dock haft sysselsättning vid drefplockning. Till uppmuntran åt de arbetande patienterna hafva å dessa blifvit lemnade flitpenningar i allmänhet till ett belopp af 8 öre för dag, någon gång vid större flit och arbetsskicklighet har något mer blifvit lemnadt, dock högst 20 öre. Dessutom hafva arbetande patienter erhållit förstärkning i kost, vanligen i form af kaffe eller smörgås.

Arbetets omfattning å de olika anstalterna synes af följande sammanställning:

Å *Göteborgs hospital* äro utförda 8,913 mans- och 8,665 qvinsdagsverken eller tillsammans 17,578;

å *Hernösands hospital* 9,883 mans- och 10,080 qvinsdagsverken eller tillsammans 19,963;

å *Kristinehamns hospital* 33,178 mans- och 19,438 qvinsdagsverken eller tillsammans 52,616;

å *Lunds hospital* 19,346 mans- och 20,265 qvinsdagsverken eller tillsammans 39,611;

å *Lunds asyl* 37,419 mans- och 17,807 qvinsdagsverken eller tillsammans 55,226;

å *Malmö asyl* 12,136 mans- och 10,831 qvinsdagsverken eller tillsammans 22,967;

å *Nyköpings hospital* 5,413 mans- och 4,765 qvinsdagsverken eller tillsammans 10,178;

å *Piteå hospital och asyl* 6,482 mans- och 3,553 qvinsdagsverken eller tillsammans 10,035;

å *Stockholms hospital* 13,027 mans- och 12,010 qvinsdagsverken eller tillsammans 25,037;

å *Upsala hospital* 26,278 mans- och 14,401 qvinsdagsverken eller tillsammans 40,679;

å *Vadstena hospital* 22,193 mans- och 13,245 qvinsdagsverken eller tillsammans 35,438;

å *Vexjö hospital* 13,706 mans- och 10,500 qvinsdagsverken eller tillsammans 24,206;

å *Visby hospital* 2,767 mans- och 1,761 qvinsdagsverken eller tillsammans 4,528.

Med antagande af 300 arbetsdagar under året och med beräkning af medeltalet för hvarje dag arbetande patienter i förhållande till medeltalet patienter för dag blir procenttalet härå för de olika anstalterna följande: Kristinehamns hospital 55, Visby hospital 51, Malmö asyl 45, Lunds hospital 38, Vexjö hospital 36, Göteborgs hospital 32, Stockholms hospital 32, Upsala hospital 32, Vadstena hospital 31, Hernösands hospital

29, Nyköpings hospital 29, Lunds asyl 27, Piteå hospital och asyl 19.

Till de sjukas förströelse hafva, förutom festligheterna under högtidsdagar, enkla förströelser anordnats, dervid de sjuka fått kaffe och fått njuta af musik. I Upsala och Nyköping hafva förevisning af sciopicon-bilder vid sådana tillfällen bidragit till glädjen. I Lund och Upsala hafva de sjuka fått tillfälle att njuta af studentsång. I Kristinehamn har äfven musik, såväl vokal- som instrumental, utförts för de sjuka. I Lund har för hvarje månad anordnats ett samqväm i festsalen under musik, dans och kaffedrickning, hvarvid ett hundratäl från asylen och 50 å 60 från hospitalet varit närvarande. Å såväl Upsala som Lunds hospital hafva amatörer välvilligt låtit de sjuka höra instrumentalmusik. Å Piteå hospital och asyl har en bland betjeningen bildad messingskvintett låtit höra sig i festsalen. Bland förströelserna höra äfven promenad i anstaltens park, lekar i det gröna, stundom fiske.

Till bestridande af utgifterna för dessa förströelser har å hvarje anstalts utgiftsstat blifvit upptagen ett mindre belopp. Till Göteborgs hospital har dessutom friherre Oscar Dickson äfven under redovisningsåret skänkt 500 kronor till patienternas nöjen och förströelser. För samma ändamål hafva släktingar till derstädes intagna sjuka skänkt 250 kronor till Lunds hospital.

4. Byggnader och jordområden m. m.

Göteborgs hospital. En reparationsverkstad med jernsvarf, smergel- och bormaskin m. m. för ångkraft har anordnats invid ångpannehuset.

Kristinehamns hospital. En slagbod af bräder och korsvirke med golf af cement har blifvit under året uppförd. Ett kallbadhus i sjön har blifvit uppbyggt. En större utdikning i skogen till erhållande af odlingsbar mark är utförd.

Lunds hospital. De båda läns-paviljongerna äro under året uppförda och afsynade men ej tagna i bruk. De äro med en täckt gång förenade med de närbelägna cellafdelningarna, en för hvardera könet, och anordnade till öfvervakningsstationer. Hvarje paviljong innehåller tio platser fördelade på ett större sjukrum (öfvervakningssalen) för åtta sjuka och två isoleringsrum. Derjemte finnes ett dagrum, ett betjeningsrum för tre personer samt disskök och klosett. Arbetet med förändringen af tillbyggnaderna till bageri, tvätthus och kök har under året blifvit fullbordadt.

Lunds asyl. Den sjetta paviljongen (på grund af sitt läge kallad paviljong V) har under redovisningsåret blifvit färdig. Byggnaden innehåller platser fördelade på tvenne afdelningar. Genom uppförande af denna paviljong, som är afsedd för kvinnor, har asylens stora byggnadskomplex vunnit sin naturliga afslutning och båda dess könsafdelningar erhållit samma storlek.

Den emellan asyltomten och ån liggande, till 5 tunnland 24 kappland uppmätta ången, som förut innehafts af arrendatorn af Hunnerupsmarken, har under året förenats med asylens jordområde.

Stockholms hospital. Såsom mera omfattande förbättring må omnämnas de åtgärder, som blifvit vidtagna till minskande af eldfara inom snickare- och målareverkstäderna, hvilka båda äro förlagda i jordvåningen af hospitalskomplexen. I den förra af dessa verkstäder ersattes de träpelare, som uppbyro taket,

med sådana af gjutjern, hvilande på murade grundpelare i källaren under verkstaden. Taket mot 2:dra afdelningens matrum bekläddes med s. k. gipsdielen, hvarjemte trädörrarne åt korridoren ersattes med en dubbel jerndörr i jernram öfver stentröskel. Taket i målareverkstaden bekläddes likaledes med gipsdielen, hvarjemte jerndörrar här insattes såväl åt verkstadskorridoren, som åt första afdelningens källarekorridor.

Vadstena hospital. Tvätthuset har blifvit förändradt samt påbyggt med en öfvervåning. På nedre våningen finnes tvättstuga, maskinrum och tvenne rum för tvättförestånderskans mottagning och utlemning af tvätt. Tvättstugan innehåller 2 tvättmaskiner, 2 sköljmaskiner, centrifugalmaskin, ång- och lutkar, tvättbord och blötvagnar. Maskinrummet är försedt med en högtrycksmaskin om sex hästkrafter. Å öfre våningen finnas torkrum, mangelrum med två manglar samt strykrum. Hela maskininredningen är levererad af W. Wiklund. Bageriet har under året varit under ombyggnad för att detsamma må kunna motsvara det ökade behovet af bröd, då asylen blir färdig. Det nya köket har blifvit försedt med nya grytor från W. Wiklunds verkstäders aktiebolag. Arbetet med uppförande af ett växthus har under året pågått och blifvit till det yttre i det närmaste färdigt. Omkostnaderna härför äro bestridda af besparingsmedel å den Adelsvårdiska fonden.

Asylen i Vadstena. Asylbyggnaden har blifvit förd under tak, och invändiga putsningen har afslutats; snickeriarbetena hafva till största delen fullbordats och målningen påbörjats, hvarjemte fönsterna försetts med glas. Ångpannorna hafva inmurats, värmeelementerna blifvit insatta och största delen af värmeledningen har blifvit utförd.

Vexjö hospital. Ny köksbyggnad har blifvit påbörjad men har ej under året blifvit färdig. Byggnad för en desinfektionsugn är under året uppförd.

5. Beklädnad, sängutredning och inventarier.

Kostnaden för inköp och underhåll af beklädnadspersedlar och sängkläder vid samtliga anstalterna uppgick under redovisningsåret till 125,491 kronor 14 öre mot 147,848 kronor 25 öre under föregående år.

Utgifterna för inventarier uppgingo till 73,166 kronor 39 öre mot 70,442 kronor 22 öre under föregående år.

6. Uppvärmning och lyshållning.

Utgifterna för uppvärmning och lyshållning uppgingo till 189,835 kronor 69 öre mot 244,335 kronor 85 öre under föregående år.

7. Mathållning och utspisning.

Mathållningen sker fortfarande medelst egen hushållning med undantag för Visby hospital, der mathållningen bestrides af Gotlands läns lasarett och omkostnaden fördelas på båda sjukvårdsinrättningarna i förhållande till patientantalet.

Totalkostnaden för utspisning såväl för de sjuka, som ock för betjening och tjenstemän, som åtnjuta denna förmån, ut-

gjorde 678,433 kronor 73 öre mot 681,742 kronor 74 öre under 1893. Utspisningskostnaden, beräknad *endast för sjuka* af alla klasser, utgjorde 499,878 kronor 26 öre. Genom denna summas fördelning på underhållsdagarna erhålles medelkostnaden för utspisning af hvarje sjuk, utgörande 38⁹ öre för dag och 141 kronor 97 öre för år. Under 1893 voro motsvarande tal 40⁴ öre och 147 kronor 46 öre.

Medelpriset för dag och person har å de olika anstalterna, uppställda i ordning efter prisbilligheten, varit följande: Upsala 35⁴, Piteå 36³, Vadstena 37⁵, Lund 37⁹, Kristinehamn 38¹, Malmö 38⁸, Vexjö 39⁷, Göteborg 40⁹, Nyköping 42², Hernösand 42⁶, Stockholm 43⁰, Visby 65¹. Skillnaden mellan det billigaste (Upsala) och det dyraste (Visby) medelpriset har varit 29⁷ öre.

8. Inkomster och utgifter för hospitals underhåll år 1894.

Redogörelse för de till hospitals underhåll anvisade inkomster och utgifter återfinnas i tabellerna 17 och 18 och ett sammandrag af samma års redovisning öfver till hospitalsväsendet anslagna medel i tabellen 19. Hufvudinkomst var statsanslaget 910,000 kronor. Patientafgifterna uppgingo till 724,679 kronor 12 öre, inkomsterna af trädgård och jordbruk till 66,275 kronor 77 öre.

Då nu utgifterna uppgått till 1,800,877 kronor 81 öre, men den ersättning som erhållits genom patientafgifter utgjort 724,679 kronor 12 öre, har denna godtgörelse endast uppgått till 40 % af den summa som behöfves för att betäcka utgifterna. Statsanslaget har utgjort 50 % af utgiftssumman.

9. Utrymme.

Vid redovisningsårets slut kunde statens anstalter emottaga följande antal sinnessjuka:

Göteborgs hospital å 2:a och 3:e kl.	88 m.,	87 q.,	å 1:a kl.	— m.,	— q.,	s:a	175
Hernösands	113	108		2	2		225
Kristinehamns	150	150		—	—		300
Lunds	162	162		15	15		354
» asyl	418	418		—	—		836
Malmö	88	87		—	—		175
Nyköpings hospital	57	57		—	—		114
Piteå hospital och asyl	150	150		—	—		300
Stockholms hospital	137	113		10	10		270

Upsala hospital å 2:a och 3:e kl.	240 m.,	176 q.,	å 1:a kl.	30 m.,	— q.,	s:a	446
Vadstena	160	198		13	13		384
Vexjö	110	96		7	7		220
Visby	16	14		—	—		30
Summa							1,889 m., 1,816 q., å 1:a kl. 77 m., 47 q., s:a 3,829
							3,705
							124

Sedan förra året vid samma tid har således platsernas antal ökats med 9 för män och 163 för kvinnor eller tillsammans 172 platser, deraf 4 afsedda för första klass (Upsala) och 168 för patienter å 2:dra och 3:dje klassen. Denna tillökning har vunnits genom att taga i bruk paviljong V å Lunds asyl, der plats finnes för 152 kvinnor, samt genom ett sorgfälligare användande af utrymmet å Upsala och Piteå hospital.

Oaktadt denna tillökning har utrymmet under året visat sig otillräckligt, i det att under året ansökningar blifvit inlemnade för intagning af 199 sinnessjuka, som hvarken å den vårdanstalt, der ansökningen blifvit inlemnad, eller å någon annan af statens vårdanstalter kunde emottagas vid den tid då ansökningen inlemnades.

10. Sinnessjuka och idioter.

Tab. 20 utgör ett sammandrag af de uppgifter, hvilka det åligger vederbörande presterskap att afgifva till resp. provinsial-, extra provinsial- och stadsläkare öfver de sinnessjuka och idioter, som tillhöra hvarje församling. Tabellen upptager de sinnessjukas antal till 8,272 och idioternas till 6,625 eller tillsammans 14,897. Af de sinnessjuka tillhörde 5,426 landsbygd och 2,846 stad samt bland idioterna 4,756 landsbygd och 1,869 stad. Af de sinnessjuka vårdades 2,797 å hospital eller asyl, 55 å läns-lasarett, 1,001 å fattighus, 68 å enskild anstalt, 4,350 i enskildt hus. Af idioterna vårdades 221 å hospital eller asyl, 8 å läns-lasarett, 626 å fattighus, 268 å enskild anstalt, 5,499 i enskildt hus.

11. Skyddsföreningen för sinnessjuka.

Under år 1894 har Skyddsföreningen öfverlemnadt till öfverläkarna vid statens vårdanstalter för sinnessjuka 950 kronor att utdelas åt behöfvande patienter vid deras utskrifning. Dessutom har åt en behöfvande sinnessjuk i Stockholm öfverlemnats 75 kronor. Till bestridande af dessa utgifter har Skyddsföreningen haft att tillgå årsafgifterna af 120 ledamöter samt räntan af sitt kapital, som vid årets början uppgick till 30,800 kronor 13 öre och vid årets slut stigit till 31,368 kronor 8 öre.

Underdånigst

AUG. ALMÉN.

EDV. EDHOLM.

D. M. PONTIN.

G. BOLLING.

R. A. WAWRINSKY.

A. J. Bruzelius.

Stockholm den 2 december 1895.

A. Tabellbilagor.

Öfversigt öfver antalet *vårdade* å statens anstalter för sinnessjuka under år 1894.

Tab. 1.

1. A n s t a l t.	2. Antal befintliga sjukplatser vid årets början.	3. Qvarliggande sjuka från år 1893.			6. Intagna under år 1894.			9. Summa vårdade under år 1894.			12. Afförde under år 1894.			15. Qvarliggande till år 1895.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
Göteborgs hospital	175	88	86	174	24	22	46	112	108	220	21	21	42	91	87	178
Hernösands »	225	115	105	220	18	40	58	133	145	278	19	34	53	114	111	225
Kristinehamns »	300	159	151	310	41	49	90	200	200	400	44	48	92	156	152	308
Lunds »	354	171	174	345	63	58	121	234	232	466	60	57	117	174	175	349
Lunds asyl	684	412	265	677	31	12	43	443	277	720	26	12	38	417	265	682
Malmö »	175	87	87	174	1	3	4	88	90	178	2	3	5	86	87	173
Nyköpings hospital	114	56	57	113	17	13	30	73	70	143	16	14	30	57	56	113
Piteå hospital och asyl	290	82	75	157	45	23	68	127	98	225	16	6	22	111	92	203
Stockholms hospital	270	131	104	235	40	40	80	171	144	315	26	21	47	145	123	268
Upsala »	436	252	153	405	82	70	152	334	223	557	70	48	118	264	175	439
Vadstena »	384	170	210	380	46	39	85	216	249	465	45	42	87	171	207	378
Vexjö »	220	115	103	218	24	24	48	139	127	266	24	24	48	115	103	218
Visby »	30	13	14	27	8	5	13	21	19	40	7	7	14	14	12	26
Summa	3,657	1,851	1,584	3,435	440	398	838	2,291	1,982	4,273	376	337	713	1,915	1,645	3,560

Öfversigt öfver å de särskilda anstalterna för sinnessjuka under år 1894 *intagna sjuka, jemte*

Tab. 3.

1. S j u k d o m.	2. A n s t a l t.														15. Summa intagna.	16. Å l d e r v i d																					
	Göteborgs.		Hernösands.		Kristinehamns.		Lunds hospital.		Lunds asyl.		Malmö asyl.		Nyköpings.			Piteå.		Stockholms.		Upsala.		Vadstena.		Vexjö.		Visby.		Under fyrtio 15 år.	16-20.	21-25.	26-30.						
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.					m.	qv.				
Enkel sinnessjukdom <i>Insania simplex</i>	21	22	16	40	41	49	56	56	22	10	—	1	17	12	41	22	32	36	74	69	40	38	23	24	8	5	391	384	775	—	3	22	26	61	37	74	52
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	3	—	2	—	—	—	6	1	—	—	—	—	—	—	1	—	8	4	6	—	3	—	1	—	—	—	30	5	35	—	—	—	—	—	—	1	1
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	7	—	1	—	—	—	—	—	1
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	1	6	2	1	1	—	1	—	3	—	—	—	2	1	3	—	—	—	—	—	16	5	21	2	1	3	1	1	1	3	—
Summa	24	22	18	40	41	49	63	58	31	12	—	3	17	13	45	23	40	40	82	70	46	39	24	24	8	5	440	398	838	2	5	25	27	62	38	78	54
Procent af alla intagna	5.5	—	6.9	—	10.7	—	14.4	—	5.1	—	—	0.5	3.6	—	8.1	—	9.6	—	18.1	—	10.1	—	5.7	—	1.5	—	—	—	—	0.8	—	6.2	—	11.9	—	15.8	—

Uppgift på de å statens anstalter för sinnessjuka under år 1894 intagnas hemort.

Tab. 8.

1. Sjukdom.	2. Summa.			3. H e m o r t.																											
				4. L ä n.														5. Göteborgs och Bohus.													
				6. Stockholms stad.	7. Stockholms.	8. Upsala.	9. Södermanlands.	10. Östergötlands.	11. Jönköpings.	12. Kronobergs.	13. Kalmar.	14. Gotlands.	15. Blekinge.	16. Kristianstads.	17. Malmöhus.	18. Hallands.															
m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.							
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	391	384	775	21	37	10	12	15	17	17	13	29	32	13	10	14	12	13	4	8	5	5	3	11	20	31	25	8	11	27	11
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	30	5	35	11	4	1	—	—	—	1	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	4	1	1	—	—	2	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	3	4	7	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	16	5	21	—	—	—	—	1	2	—	1	2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—
Summa	440	398	838	32	41	11	12	16	19	18	14	33	35	13	10	14	12	13	4	8	5	6	3	15	20	36	27	9	11	29	11

1. Sjukdom.	17. H e m o r t.																															
	18. L ä n.																		19. Land.		20. Stad.											
	21. Elfsborgs.	22. Skarborgs.	23. Värmlands.	24. Örebro.	25. Västmanlands.	26. Kopparbergs.	27. Götteborgs.	28. Västernorrlands.	29. Jämtlands.	30. Vesterbotens.	31. Norrbottens.	32. Utrikes ort.	33. Okänt.																			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	9	14	11	10	23	26	15	19	14	10	24	20	16	8	16	33	5	11	19	11	15	9	2	1	—	—	—	—	298	285	93	99
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1	21	4
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	1	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	4	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	1	—	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13	3	3	2	
Summa	11	14	12	10	25	26	17	19	15	11	25	20	17	8	20	34	7	11	20	11	16	9	2	1	—	—	—	323	293	117	105	

Öfversigt öfver de å statens anstalter för

Tab. 9.

1. Sjukdom.	2. A n s t a l t.														3. Summa tillfrisknade.			4. Å 1-																	
	5. Göteborgs.	6. Hernösands.	7. Kristinehamns.	8. Lunds hospital.	9. Lunds asyl.	10. Malmö.	11. Nyköpings.	12. Piteå.	13. Stockholms.	14. Upsala.	15. Västernorrlands.	16. Västerås.	17. Visby.	18. Under 15 år.				19. 16—20.	20. 21—25.																
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.												
Enkel sinnessjukdom, <i>Insania simplex</i>	9	7	8	13	19	22	24	28	—	—	—	—	8	10	7	3	14	13	40	27	7	15	6	7	4	6	146	151	297	—	—	12	12	28	17
Sinnessjukdom med förlamning, <i>Dementia paralytica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Sinnessjukdom med fallandesot, <i>Insania epileptica</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—
Fånighet, <i>Idiotia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	9	7	8	13	19	22	24	28	—	—	—	—	8	10	7	3	14	13	40	27	7	15	6	7	4	6	146	152	298	—	—	12	12	28	17

Uppgift på tillfriskningsprocenten bland de under de 10 sista åren å statens anstalter för sinnessjuka intagna sjuka, som lidit af enkel sinnessjukdom.

Tab. 10.

1. Intagningsår.	2. Sjukdomens bestånd före intagningen.	3. Intagna.			4. Tillfrisknade.			5. Procent tillfrisknade.		
		m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	S:a.
		1885	{ Under 2 år	216	282	498	124	153	277	57.4
	{ Öfver 2 år	101	68	169	10	6	16	9.9	8.8	9.5
1886	{ Under 2 år	232	260	492	110	139	249	47.3	53.4	50.6
	{ Öfver 2 år	108	68	176	16	6	22	14.8	8.8	12.5
1887	{ Under 2 år	264	253	517	112	121	233	42.4	47.8	45.1
	{ Öfver 2 år	116	75	191	13	6	19	11.2	8.0	9.9
1888	{ Under 2 år	271	289	560	128	125	253	47.2	43.2	45.2
	{ Öfver 2 år	84	88	172	6	12	18	7.2	13.6	10.5
1889	{ Under 2 år	212	214	426	111	109	220	52.4	50.9	51.6
	{ Öfver 2 år	107	84	191	11	1	12	10.3	1.2	6.3
1890	{ Under 2 år	221	229	450	110	98	208	49.8	42.8	46.0
	{ Öfver 2 år	97	68	165	5	4	9	5.1	5.9	5.4
1891	{ Under 2 år	213	279	492	80	106	186	37.5	37.9	37.8
	{ Öfver 2 år	121	83	204	8	3	11	6.6	3.6	5.4
1892	{ Under 2 år	306	275	581	118	96	214	38.6	34.9	36.8
	{ Öfver 2 år	109	80	189	9	7	16	8.3	8.7	8.5
1893	{ Under 2 år	255	261	516	105	106	211	41.2	40.6	40.9
	{ Öfver 2 år	91	92	183	12	9	21	13.2	9.8	11.5
1894	{ Under 2 år	264	319	583	131	133	264	49.6	41.7	45.3
	{ Öfver 2 år	106	54	160	5	6	11	4.7	11.1	6.9
	Summa { Under 2 år	2,454	2,661	5,115	1,129	1,186	2,315	46.0	41.6	45.3
	{ Öfver 2 år	1,040	760	1,800	95	60	155	9.1	7.9	8.6
	Summa summarum	3,494	3,421	6,915	1,224	1,246	2,470	35.0	36.4	35.7

1) I berättelsen för 1893 står på motsvarande ställe 35.3, men skall vara 34.3.

sinnessjuka under år 1894 tillfrisknade.

19.		20.		21.		22.		23.		24.		25.		26.		27.		28.		29.		30.		31.		32.		33.		34.		35.		36.		37.		38.		39.		40.						
d e r.														Vistelsetid inom hospitalet.										Sjukdomens bestånd efter dess uppkomst.																								
														Under 1 år.	1—2.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.	Under 3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.	Okänt.																					
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.					
21	21	23	18	18	21	15	13	8	18	11	23	9	6	1	2	124	119	13	14	6	7	—	3	2	4	1	4	19	8	87	93	23	29	11	6	1	4	2	4	2	7	1	—					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
21	22	23	18	18	21	15	13	8	18	11	23	9	6	1	2	124	119	13	14	6	7	—	4	2	4	1	4	19	8	87	93	23	29	11	6	1	4	2	5	2	7	1	—					

Öfversigt öfver antalet *sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuke för dag*, äfvensom öfver *kostnaden för utspisning och för läkemedel*, samt *totalkostnad för sjukvården*, vid statens anstalter för *sinnessjuka* under år 1894.

Tab. 15.

1. Anstalt.	2. Antal sjukplatser vid årets slut.	3. Antal underhållsdagar.	4. Medeltal sjuka för dag.	5. Utspisningskostnad (för de sjuka).						6. Läkemedelskostnad.						7. Totalkostnad för sjukvården.							
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.			
				Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.	Kr.	öre.
Göteborgs hospital . . .	175	64,059	176	26,255	65	—	40·9	149	18	964	30	—	1·5	5	49	98,374	53	1	53	560	28		
Hernösands » . . .	225	81,833	224	34,896	73	—	42·6	155	65	654	35	—	0·8	2	91	91,978	32	1	12	410	25		
Kristinehamns » . . .	300	113,401	310	43,265	79	—	38·1	139	26	1,335	02	—	1·2	4	29	130,844	51	1	15	421	26		
Lunds » . . .	354	127,179	348	142,334	56	—	37·9	138	23	4,626	77	—	1·2	4	49	412,569	03	1	10	400	67		
» asyl	836	248,652	681																				
Malmö »	175	63,534	174	25,190	71	—	38·8	141	52	640	72	—	1·0	3	60	64,384	83	1	01	361	71		
Nyköpings hospital . . .	114	41,570	114	17,520	23	—	42·2	154	70	348	73	—	0·8	3	85	45,604	19	1	10	400	22		
Piteå hospital och asyl	300	66,319	182	24,084	28	—	36·3	132	55	644	22	—	1·0	3	55	95,813	59	1	44	526	44		
Stockholms »	270	95,915	262	41,243	45	—	43·0	157	42	1,247	42	—	1·3	4	75	124,200	30	1	29	394	20		
Upsala »	446	155,396	426	55,080	63	—	35·4	129	39	2,247	69	—	1·4	5	29	188,533	74	1	21	442	74		
Vadstena »	384	137,726	377	51,656	16	—	37·5	136	91	1,867	21	—	1·4	4	95	153,035	22	1	11	371	73		
Vexjö »	220	79,643	218	31,630	14	—	39·7	145	23	667	71	—	0·8	3	11	85,227	10	1	07	390	95		
Visby »	30	10,431	29	6,791	51	—	65·1	237	46	71	52	—	0·7	2	50	14,493	63	1	39	506	98		
Summa	3,829	1,285,658	3,521	409,878	26	—	38·9	141	97	15,315	66	—	1·2	4	35	1,505,058	99	1	17	427	45		

Uppgift på de vid statens anstalter för *sinnessjuka* i och för den egentliga *sjukvården* anställda *tjenstemän och betjening*.

Tab. 16.

1.	2. Öfverläkare.	3. Asylläkare.	4. Underläkare.	5. Biträdande läkare.	6. Amanuenser.	7. Uppsyningsmän.	8. Föreståndarekor.	9. Sjukvårdare.	10. Sjukvaktarekor.	11. Medeltal sjukplatser dagligen året om upplägna.	12. Medeltal sjuka för dag för hvar och en af sjukbetjening.
Göteborgs hospital	1	—	—	1	—	1	1	12	9	176	8·3
Hernösands »	1	—	—	1	—	1	1	16	14	224	7·5
Kristinehamns »	1	—	—	1	—	1	1	20	20	310	7·7
Lunds »	1	—	—	1	1	1	1	20	20	348	8·7
» asyl	—	1	2	—	—	1	1	33	23	681	12·2
Malmö »	—	—	—	1	—	1	1	8	8	174	10·9
Nyköpings hospital	1	—	—	—	—	1	1	8	6	114	8·1
Piteå hospital och asyl	1	—	—	1	—	1	1	15	13	182	6·5
Stockholms »	1	—	—	1	1	1	1	15	22	262	7·1
Upsala »	1	—	—	2	—	1	1	32	22	426	7·9
Vadstena »	1	—	—	1	—	1	1	15	19	377	11·1
Vexjö »	1	—	—	1	—	1	1	13	13	218	8·4
Visby »	1	—	—	—	—	1	1	2	2	29	7·0
Summa	11	1	2	11	2	13	13	209	191	3,521	8·8

Inkomster för hospitals underhåll år 1894.

Tab. 17.

	Statsanslag.		Patient- afgifter.		Ränta å patient- afgifter.		Ersatt be- grafnings- kostnad.		Underhålls- bidrag.		Anmär- nings- medel.		Diverse.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Medicinalstyrelsens kassa	910,000	—	—	—	—	—	—	—	310	25	—	—	12	94	—	—	910,323	19
Göteborgs hospital	—	—	33,298	75	15	40	60	84	—	—	—	—	1,007	45	1,978	21	36,360	65
Hernösands »	—	—	43,706	85	25	57	141	70	—	—	—	—	1,784	36	5,340	52	50,999	—
Kristinehamns »	—	—	59,638	50	87	08	117	07	—	—	12	—	1,712	85	12,837	82	74,405	32
Lunds » och asyl	—	—	208,939	70	74	08	571	50	—	—	—	—	38,436	18	13,787	95	261,809	41
Malmö asyl	—	—	29,775	37	25	64	45	—	—	—	—	—	1,734	40	—	—	31,580	41
Nyköpings hospital	—	—	20,526	35	1	45	30	—	—	—	—	—	370	65	967	82	21,896	27
Piteå » och asyl	—	—	33,599	90	65	81	90	—	—	—	55	56	673	21	1,858	74	36,343	22
Stockholms »	—	—	61,907	60	4	25	81	50	14,000	—	—	—	5,793	08	1,025	61	82,812	04
Uppsala »	—	—	99,065	70	65	11	133	84	—	—	—	—	14,831	22	16,374	23	130,470	10
Vadstena »	—	—	82,407	70	48	35	244	—	—	—	—	—	4,283	41	10,534	34	97,517	80
Vexjö »	—	—	47,009	40	47	78	30	—	—	—	—	—	2,578	32	1,570	53	51,236	03
Visby »	—	—	4,803	30	5	27	—	—	—	—	—	—	671	18	—	—	5,479	75
Summa	910,000	—	724,679	12	465	79	1,545	45	14,310	25	67	56	73,889	25	66,275	77	1,791,233	19

Tab. 18.

	Afskrifning.		U t g i f t e r.							
			Aflöning.		Utspisning.		Linne samt gäng- och sängkläder.		Eldning och lyshällning.	
			Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
Medicinalstyrelsens kassa	—	—	1,500	—	1) 405	40	2) 6,088	50	—	—
Göteborgs hospital	130	71	26,327	07	35,298	98	6,137	75	13,388	49
Hernösands d:o	34	—	27,296	59	45,668	58	5,867	36	6,418	72
Kristinehamns d:o	—	—	33,117	73	54,924	13	10,050	62	17,292	45
Lunds d:o	—	—	79,294	47	204,866	82	48,005	50	61,822	79
Malmö asyl	7	50	14,166	91	29,378	27	5,331	10	8,221	72
Nyköpings hospital	—	—	10,017	53	21,456	23	3,249	51	5,625	94
Piteå d:o	—	—	33,999	83	33,947	75	1,139	18	15,835	86
Stockholms d:o	—	—	29,281	63	51,869	74	10,805	38	16,697	16
Upsala d:o	—	—	47,547	—	87,164	56	13,573	62	21,772	76
Vadstena d:o	—	—	35,531	08	66,583	50	10,139	60	13,684	82
Vexjö d:o	—	—	24,062	23	40,078	26	4,375	65	8,191	18
Visby d:o	55	—	4,758	28	6,791	51	727	37	883	80
Summa	227	21	366,900	35	678,433	73	125,491	14	189,535	69

1) Beloppet 405 kr. 40 öre har utgått till inköp af proviantartiklar för Piteå hospital och asyl. — 2) Dessa 6,088 kr. 50 öre hafva utgifvits för inköp af beklädnads- 15 öre; diverse inventarier till Piteå hospital och asyl 5,547 kr. 92 öre; tvättmaskiner till Vadstena hospital 11,708 kr. 34 öre samt vattencistern till Vexjö hospital 3,887 hospital och asyl 6,265 kr. 68 öre; köksinredning och ångpanna vid Vexjö hospital 4,000 kr. samt ångkök vid Göteborgs hospital 232 kr. — 3) Af dessa 9,464 kr. 10 öre

Sammandrag af 1894 års redovisning

Tab. 19.

D e b e t.					
<i>Balans från år 1893.</i>					
Skulder: Kassan		1,552	28		
Patientafgifter		6,919	22		
Lundgrenska donationsfonden		664	22		
Diverse		127,018	78		
Uppförande af hospital vid Piteå		23,569	59		
Om- och nybyggnad vid Vadstena hospital		1,571	14		
Anordnande af asyl i Vadstena		812	81		
Nybyggnad för sinnessjuka kvinnor vid Lunds asyl		40,255	84	202,363	88
<i>Afskrifning.</i>					
Se Tab. 18		—	—	227	21
<i>Utgifter.</i>					
Se Tab. 18		—	—	1,800,877	81
<i>Balans till år 1895.</i>					
Behållningar och fordringar:					
Kontant		8,583	12		
Förråden		130,335	93		
Patientafgifter		10,217	03		
I bank inestående		162,223	31		
Förskott		7,994	30		
Diverse		43,536	17	362,889	86
Summa		—	—	2,366,353	76

underhåll år 1894.

U t g i f t e r.																			
Medikamenter.		Tvätt och renhållning.		Inventarier.		Underhåll och förbättring af byggnader och gårdar.		Skrifmaterialier m. m.		Utskylder.		Diverse utgifter.		Indragningsstat.		Trädgård och jordbruk.		Summa.	
Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.	Kr.	ö.
—	—	—	—	27,080	41	23,646	—	—	—	—	9,464	10	—	—	—	—	68,184	41	
964	30	1,370	36	3,513	03	6,972	—	627	31	316	89	4,942	26	450	—	5,354	98	105,663	42
654	35	1,252	09	2,160	15	4,667	03	518	45	635	24	3,326	87	812	50	3,343	24	102,621	17
666	33	1,800	80	5,501	06	9,539	89	953	71	40	81	6,640	62	—	—	12,321	04	152,849	19
4,626	77	5,666	23	14,712	38	56,151	07	2,179	06	3,421	18	13,819	33	840	—	8,644	85	504,050	45
640	72	1,603	14	1,600	55	3,670	96	316	46	225	83	3,125	96	766	56	—	—	69,048	18
348	73	989	53	1,419	51	3,328	97	299	71	—	—	2,343	92	687	50	133	88	49,900	96
644	22	1,391	06	3,056	69	10,868	97	663	42	90	12	5,135	58	—	—	8,507	02	115,279	70
1,247	42	3,118	02	2,861	87	16,474	09	401	57	137	70	8,216	35	1,050	—	2,288	48	144,449	41
2,247	69	3,980	61	6,170	25	13,029	67	606	91	179	67	16,502	47	100	—	13,605	26	226,480	47
1,867	21	1,968	06	3,766	40	5,719	70	421	18	67	54	6,696	43	1,958	68	6,682	27	155,086	47
667	71	1,337	55	829	50	4,983	51	401	51	—	—	3,461	73	1,275	—	1,379	25	91,043	08
71	52	276	06	494	59	1,317	07	30	69	—	—	457	81	400	—	12	20	16,220	90
14,646	97	24,753	51	73,166	39	160,368	93	7,419	98	5,114	98	84,133	43	8,340	24	62,272	47	1,800,877	81

artiklar till nämnda anstalt. — ³⁾ Summan 27,080 kr. 41 öre har utgått till följande ändamål: desinfektionsugnar till Göteborgs, Kristinehamns och Vexjö hospital 5,937 kr. — ⁴⁾ Detta belopp har utgått sålunda: byggnadsarbeten vid Vexjö hospital 11,333 kr. 32 öre; torkinrättning vid Lunds hospital 1,815 kr.; byggnadsarbeten vid Piteå hafva utgått till aflöpsledningar och diverse arbeten m. m. vid Piteå hospital och asyl 5,262 kr. 21 öre.

öfver till hospitalväsendet anslagne medel.

K r e d i t.			
<i>Balans från år 1893.</i>			
Behållningar och fordringar:			
Kontant	5,719	47	
Förråden	134,728	47	
Patientafgifter	6,481	16	
I bank inestående	185,635	29	
Diverse	51,586	62	384,151 01
<i>Inkomster.</i>			
Se Tab. 17	—	—	1,791,233 19
<i>Balans till år 1895.</i>			
Skulder: Patientafgifter			
Lundgrenska donationsfonden	5,611	59	
Diverse	673	16	
Uppförande af hospital vid Piteå	112,793	20	
Anordnande af asyl för sinnessjuka i Vadstena	12,693	63	
Nybyggnad för sinnessjuka qvinnor vid Lunds asyl	38,135	90	
Om- och nybyggnader vid Vadstena hospital	19,495	94	
	1,571	14	190,974 56
Summa	—	—	2,366,358 76

Sammandrag af lækares oppgifter om

Tab. 20.

	S i n n e s s j u k a .																	
	Anml.	Från		Kön			Civilstånd			Ålder				Vårdas inom				
		landsbygd.	städer.	män.	qvinor.	ej angifvet.	okäta.	gifva.	ej angifvet.	under 20 år.	mellan 20 och 40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	enskildt hus.	enskild anstalt.	fattighus.	länslasarett.	hospital eller asyl.
Stockholms stad	1) 396	—	396	78	118	200	—	—	396	—	—	—	396	—	25	171	—	200
» län	224	207	17	102	122	—	156	68	—	5	74	145	—	114	1	14	1	94
Upsala »	237	199	38	106	131	—	176	61	—	7	70	160	—	129	4	25	1	78
Södermanlands »	210	197	13	122	88	—	143	67	—	3	74	133	—	84	—	30	1	95
Östergötlands »	497	386	111	224	273	—	362	135	—	10	180	307	—	238	—	63	2	194
Jönköpings »	367	317	50	191	176	—	260	107	—	1	127	239	—	234	7	57	2	67
Kronobergs »	315	306	9	163	152	—	215	100	—	2	117	196	—	221	—	10	—	84
Kalmar »	403	356	47	215	188	—	288	115	—	6	139	258	—	259	4	49	2	89
Gotlands »	98	12	86	42	56	—	70	28	—	2	31	65	—	64	1	7	—	26
Blekinge »	204	144	60	100	104	—	156	48	—	2	74	128	—	107	3	37	1	56
Kristianstads »	357	324	33	181	176	—	273	84	—	7	119	231	—	175	3	39	3	137
Malmöhus »	526	152	374	253	273	—	388	131	7	4	183	335	4	173	3	115	—	235
Hallands »	174	133	41	68	106	—	112	62	—	3	63	108	—	113	—	7	4	50
Göteborgs stad	154	—	154	61	93	—	106	48	—	1	63	90	—	33	1	78	—	42
» o. Bohus län	306	286	20	139	167	—	228	78	—	3	107	195	1	198	3	9	1	95
Elfsborgs »	585	51	534	294	291	—	411	174	—	12	179	394	—	406	1	38	6	134
Skaraborgs »	398	35	363	221	177	—	291	107	—	4	140	254	—	269	6	22	6	95
Vermlands »	586	559	27	308	278	—	456	130	—	7	187	392	—	382	2	49	2	151
Örebro »	337	35	302	185	152	—	235	102	—	6	119	212	—	143	1	50	7	136
Vestmanlands »	251	202	49	129	122	—	165	86	—	1	82	168	—	93	2	26	4	125
Kopparbergs »	451	418	33	226	225	—	310	137	4	6	152	281	12	232	1	42	8	168
Gefleborgs »	316	267	49	144	172	—	205	111	—	2	97	217	—	157	—	35	1	123
Vesternorrlands »	322	302	20	161	161	—	205	117	—	6	117	199	—	152	—	8	1	161
Jemtlands »	145	142	3	81	64	—	104	41	—	—	47	98	—	89	—	2	—	54
Vesterbottens »	238	235	3	126	112	—	165	73	—	9	87	142	—	168	—	5	2	63
Norrbottnens »	175	161	14	95	80	—	137	38	—	1	68	106	—	117	—	13	—	45
Summa	8,272	5,426	2,846	4,015	4,057	200	5,617	2,248	407	110	2,696	5,053	413	4,350	68	1,001	55	2,797

1) Rapporten ofullständig i följd af bristande uppgifter från presterskapet. I befolkningsstatistik för 1890 utgifven af Statistiska Centralbyrån är för Stockholms

2) Ej angifvet angående 1 person.

3) 1 manlig idiot har rymt, vistelseort okänd.

4) 1 icke befintlig.

sinnessjuka och idioter i riket år 1894.

I d i o t e r.																		
Antal.	Från		Kön			Civilstånd			Ålder.				Vårdas inom					
	landsbygd.	städer.	män.	qvinnor.	ej angifvet.	ogifva.	gifva.	ej angifvet.	under 20 år.	melan 20 och 40 år.	öfver 40 år.	ej angifven.	enskildt hus.	enskild anstalt.	fattighus.	husläsarett.	hospital eller asyl.	
13	—	13	4	9	—	—	—	13	—	—	—	13	—	—	13	—	—	Stockholms stad.
238	225	13	135	103	—	237	1	—	68	108	62	—	180	7	30	7	14	» län.
145	125	20	86	59	—	145	—	—	48	62	35	—	105	18	11	—	11	Upsala »
247	232	15	131	116	—	247	—	—	61	110	76	—	131	7	41	—	18	Södermanlands »
438	401	37	245	193	—	437	1	—	96	205	137	—	320	16	86	—	16	Östergötlands »
315	289	26	186	129	—	315	—	—	77	148	90	—	271	13	27	—	4	Jönköpings »
268	262	6	134	134	—	267	1	—	63	143	62	—	244	5	11	—	8	Kronobergs »
361	342	19	193	168	—	361	—	—	94	173	94	—	314	14	26	—	7	Kalmar »
68	6	62	40	28	—	68	—	—	12	37	19	—	63	1	4	—	—	Gotlands »
190	159	31	97	93	—	190	—	—	40	97	53	—	152	16	16	—	2) 5	Blekinge »
297	290	7	180	117	—	297	—	—	85	122	90	—	242	13	21	—	21	Kristianstads »
392	62	330	207	185	—	390	—	2	117	181	94	—	277	21	58	—	3) 35	Malmöhus »
151	135	16	90	61	—	148	3	—	35	72	44	—	136	1	9	—	5	Hallands »
55	—	55	24	31	—	54	1	—	18	26	11	—	36	4	14	—	1	Göteborgs stad.
295	282	13	168	127	—	295	—	—	88	124	83	—	260	24	6	—	5	» och Bohus län.
402	13	389	217	185	—	402	—	—	89	194	119	—	383	8	11	—	—	Elfsborgs »
356	16	340	215	141	—	356	—	—	93	165	98	—	300	19	27	—	10	Skaraborgs »
580	559	21	321	259	—	578	2	—	136	257	187	—	510	9	51	—	9) 9	Vermlands »
353	13	340	204	149	—	353	—	—	102	147	104	—	263	18	63	—	9	Örebro »
133	114	19	73	60	—	133	—	—	44	60	29	—	96	13	12	—	12	Vestmanlands »
357	341	16	177	180	—	357	—	—	93	158	106	—	332	3	16	1	5	Kopparbergs »
285	242	43	146	139	—	285	—	—	92	122	71	—	209	32	33	—	11	Gefleborgs »
219	199	20	112	107	—	219	—	—	54	115	50	—	191	4	18	—	6	Vesternorrlands »
158	155	3	92	66	—	156	2	—	40	77	41	—	150	2	1	—	5	Jemtlands »
184	175	9	111	73	—	183	1	—	41	83	60	—	174	—	10	—	—	Vesterbottens »
125	119	6	80	45	—	125	—	—	22	68	35	—	110	—	11	—	4	Norrbottens »
6,625	4,756	1,869	3,668	2,957	—	6,598	12	15	1,708	3,054	1,850	13	5,499	268	626	8	221	Summa.

stad upptaget ett antal af 530 sinnessjuka och 172 idioter.

Bil. B. Vetenskapliga iakttagelser.

1. Sjukdomshistoria.

Under året har ett självmord förekommit. Patienten var en 45-årig skepparchustru, gift 1890 och barnlös. Sinnessjukdom tyckes icke hafva förekommit inom släkten, men morfadren var drinkare. Patienten hade de sista åren varit nervös och lätt-skrämd, men ej visat tecken till sinnessjukdom förr än i augusti 1893, då hon blef svårmodig och lefnadsolustig. En gång skrapade hon fosfor af tändstickor för att göra slut på sig, men kom sig icke för att använda det. Den 16 mars 1894, två dagar före hitkomsten, hade hon, enligt eget påstående, efter att först hafva med en stoppnål stuckit hål i huden i maggropen, genom buk-väggen infört en uträtd hårnål, allt i självmordsafsigt. Vid hitkomsten syntes i maggropen ett par små (stick)sår, men något hvasst föremål kunde ej palperas. Hon kände smärtor i ryggen och ibland i sidorna, som hon påstod komma från nålen. Pat., som var ej så litet hysteriskt anlagd, hade ett föga förtroende-ingifvande väsende, hvarför hennes uppgift om hårnålen starkt betvivlades, och detta tvifvel stärktes ytterligare genom under-rättelse från mannen, att man bakom hennes säng upphittat en i ena ändan blodig, uträtd hårnål. Hon påstod då, visserligen utan att det ringaste komma af sig, att hon först gjort ett miss-lyckadt försök med en nål, som hon kastat bort, men detta hade hon ej förr omnämnt. I början yrkade hon på att blifva opererad, men sedan tystnade nästan talet om nålen, åtminstone med läkarena, ända till i början af juni, då hon ånyo klagade öfver svåra smärtor i hjertrakten och venstra sidan »det bränner och sticker och jag känner så väl nålen». Annars var tanken »att hon måste dö» det hvaraf hon uteslutande beherskades. Om nätterna var hon jembförelsevis lugn och sof ofta ganska godt. För att ej störa henne hade nattvakten på sista tiden tillsagts att ej gå in till henne. Den 25 juni på aftonen företedde hon intet ovanligt, och ville ej mottaga erbjuden morfin, emedan hon kände sig ganska lugn. På morgonen den 26 fanns hon emeller-tid hängande död i en stor spik, inslagen i en springa i väggen (spiken antagligen upphittad under utepromenad). Till vår öfverraskning visade sig nu vid obduktionen att historien om hårnålen ej var någon dikt.

Utdrag ur obduktionsprotokollet den 27/6 1894:

Vid undersökning af bröstets organ kändes i midten af bakre sidan af *högra* lungans nedersta lob spetsen af, som det tycktes, en hårnål. Alla bröstets organ jemte mellangärdet och lefvern uttogos i ett sammanhang. Vid inspektion af lefvern märktes å venstra lefverlobens midt en linsstor ärrbildning. Längs nålen uppklipptes nu lungan, mellangärdet och lefvern. Dervid visade sig en uträtd krusig hårnål, sträckande sig från ofvannämnde punkt af *högra* lungans nedersta lob, tätt under pleura, till nämnde punkt af venstra lefverloben, 1—2 centimeter under (ifrån) lefverns yta, gående genom lobulus Spigelii. Kanalens väggar voro beträffande lefvern och mellangärdet svåligt för-tjockade och beklädda med ett segt gulgrått var; lungan visa-de ingen reaktion.»

E. Frick (*Hernösand*).

2. Rättsmedicinskt utlåtande angående sinnesbeskaffenhet.

Sedan Kongl. Styrelsen med öfversändande af ransaknings-handlingarne rörande häktade, för misshandel å moder m. m. tilltalade Johan Alfred Sandgren från Valshall, i skrifvelse af den 20 sisl. augusti månad förordnat, att Sandgren för under-sökning skall å hospitalet intagas tilldess att öfverläkaren kunnat afgifva motiveradt utlåtande rörande hans sinnesbeskaffenhet för närvarande och vid åtalade gerningarnes begående, så får jag till åtlydnad af denna befallning efter verkställd undersökning af mannen, hvilken sedan den 29 sisl. augusti varit vid anstalten intagen, vördsamt anföra följande:

Af de härhos återgående ransakningshandlingarne har jag med fästadt afseende vid ändamålet för det begärda utlåtandet hufvudsakligen inhemtat

att Johan Alfred Sandgren, som är född den 23 november 1858 å hemmanet Träbena i Solberga s:n, alltid vistats i föräldra-hemmet och med föräldrarne flyttat först till hemmanet Hiared i Kylingareds s:n och derefter till hemmanet Valshal i samma socken, hvarest fadern aflidit den 30/1 1890;

att han, som konfirmerats vid 15 års ålder, kan läsa och skrifva, men ej lärt sig något yrke, utan deltagit i jordbruks-arbetet å föräldrarnes hemman;

att han har sex syskon, af hvilka en syster, som nu är 28 år, sedan flera år ansetts mindre vetande;

att Sandgren jemte hans nyssnämnda syster efter ansökan af modern blifvit af Redvägs häradsrätt genom beslut den 2 juni 1890 förklarad omyndig, hvarvid för häradsrätten företetts följande intyg:

»Att framlidne hemmansegaren Johan Fredrik Sandgrens från Valshult i Kylingareds socken och hans efterlemnade hustru Kajsa Lisa Johansdotters barn, sonen Johan Alfred och dottern Anna Sofia, båda två i flera år varit och fortfarande äro sinnes-sjuke betygar

Kylingared den 29 Maj 1890.

A. Forsblad, Pastor.»

att Sandgren enl. moderns uppgift sedan omkring 7 år till-baka varit »konstig och retlig» och genom sitt uppförande i hem-met gjort sig fruktad af såväl modern som de två hemmavarande systrarne samt närboende, att han uppfört sig mera våldsamt under de första af nämnda 7 år än sedermera, då han likväl ofta, särskildt under det sista året, varit »ond och häftig» samt utfarit i hotelser och svordomar såväl mot modern som mot den äldre system, hvaremot han ej med våldsamerheter förgripit sig mot sin yngre syster, som är mindre vetande;

att han enl. vitnesmål af grannar och förmyndare allmänt ansetts själssjuk och besynnerlig, ej umgåtts med eller uppsökt någon, utan lefvat ensam för sig sjelf och genom sitt hotfulla uppträdande varit till allmän skräck för befolkningen i hans hembygd;

att han ej kunnat förmås att arbeta och bidra till sitt underhåll, hvarföre modern måst anlita kommunens understöd för sig och barnen;

att modern, »då det mött svårigheter att, i anseende till Sandgrens svåra och delvis våldsamma uppförande, hafva honom i hemmet,» sökt få honom intagen på vårdanstalt, och att Sandgren under 14 dagars tid sistl. år varit intagen å Falköpings lasarett för läkareobservation, hvarifrån han utskrifvits med följande intyg: »Att hemmasonen Alfred Sandgren från Valshall i Kylingareds församling, som för sinnessjukdom blifvit intagen på lasarettet härstädes, under vistelsen här icke visat några tecken på sinnesrubning, intygas Falköping den 18 april 1893, A. P. Westerberg, lasarettsläkare»;

att Sandgren under sommaren och hösten 1893 kunnat tillbringa hela dagar i skogsmarken omkring sitt hem och der gått fram och tillbaka på samma stigar, hvilka, ehuru förut obanade, derigenom blifvit fullt upptrampade, samt att han under dessa vandringar vänt på bestämda platser och emellanåt hvilat sig i jordhål i marken;

att den kringboende befolkningen under hans vandringar ej vågat tala vid eller nalkas honom och skall han vid dylika tillfällen till modern sagt sig vara »polischef i Kylingared»;

att Sandgren, som flera gånger i vredesmod och under svordomar fällt hotelser mot modern samt vid ett tillfälle, sedan han gifvit henne ett uppdrag, yttrat: »Om du inte gör detta, hemtar jag en bödel, som halshugger dig tvärt», en dag i november månad 1893 samt sistl. påskafton den 24 mars misshandlat sin moder och syster; och skall vid misshandeln i november så tillgått, att Sandgren, som tilldelat sin syster en örfyl, vid moderns försök att afstyra vidare misshandel »slagit modern för örat, så att hon törnat mot spisel», hvarpå han knuffat in modern i ett angränsande rum; att misshandeln sistl. påskafton bestått deri, att han med handen gifvit modern ett slag för munnen;

att vakt af 2 personer hållits öfver Sandgren under nätterna mellan den 31 mars och 7 april detta år, enär han förstnämnda dag ånyo misshandlat sin syster, hvarför modern ej vågade vara ensam med honom; att han under dessa nätter legat tyst i sin säng, ej visat sig orolig och ej velat svara på tilltal samt på morgnarna stigit upp och begifvit sig till skogsmarkerna;

att Sandgren någon dag efter misshandeln i november 1893, då hans förmyndare besökte honom, först sökt undkomma dem, derpå visat sig häftig och utfarit i svordomar, men slutligen, när en af förmyndarne yttrat till honom »det kanske kostar mer än du tror att misshandla sin moder» och »det kanske är någon som sett det», blifvit lugn och frågat modern, om han slagit henne, samt, då hon bejakat hans fråga, svarat: »har jag gjort det, ber jag om förlåtelse, men jag mins det ej»;

att Sandgren vid polisförhöret den 7 april 1894, sedan moderns berättelse tagits till protokollet och upplästs för honom, motvilligt erkänt sanningen häraf och på ytterligare tillfrågan, om han erkände, svarat: »jag har erkänt det här»;

att han vid första rättegångstillfället den 9 april 1894 under medgifvande, att han stundom visat sig häftig mot sin moder och syster, på det bestämdaste förnekade, att han någonsin misshandlat sin moder, samt att han vid följande förhör inför häradsrätten bestämdt förnekade, hvad som lagts honom till last, under påstående, att såväl modern som vittnena ljögo, och slutligen den 4 juni äfven återtagit sitt förutnämnda medgifvande, att han stundom varit häftig i hemmet;

att t. f. fängelseläkaren i Venersborg, med. lic. Nils Nilsson, hvilken förestått tjensten sedan den 15 sistl. juni månad i in-

fordradt yttrande angående Sandgrens sinnesbeskaffenhet den 4 sistl. juli meddelat följande iakttagelser:

»Sandgren är af medellängd, god kroppsbyggnad, har rätt utvecklad muskulatur och någorlunda god nutrition; ansigt-färgen är blek, ingen asymmetri; hufvudets form regelbunden och dess storlek normal; bålen och lemmarne förete intet anmärkningsvärdt, missbildning eller lyte i någon form förefinnes ej; sinnesorganen fungera normalt och äro utan påvisbara förändringar; blodomlopps-, cirkulations- och matsmältningsorganen förete intet anmärkningsvärdt; urinen innehåller ej patologiska beståndsdelar och könsdelarne äro till utveckling och beskaffenhet utan anmärkning; kroppstemperatur ej förhöjd, pulsfrekvensen omkring 80. Ansigtstrycket hårdt, ej slött; blicken något stirrande; pupillerna ganska små, likstora, reagera något trögt såväl för ljus som vid ackommodation; ögonens ställning och rörelser äro normala, sinnesstämningen lugn; han har under vistelsen på cellfängelset ej gifvit anledning till någon anmärkning och ej heller har iakttagits oro eller nedstämmning; han utför med — som det vill synas — intresse det arbete (tändsticks-lådarbete), som lemnas honom och begär sjelfmant nytt arbetsmateriel, när sådant fattas honom; han är tyst, ej i minsta mån meddelksam; till honom ställda frågor besvarar han kort och bestämdt, fullständigt, såvida det ej rör den sak, hvarför han är åtalad, ty i så fall förnekar han i tydligt vredesmod allt, under påstående att det är osanning; säger sig t. ex. aldrig haft förmyndare, alltid velat arbeta, ej vandrat i skogarne och det är omöjligt att förmå honom till medgifvande äfven af de obetydligaste omständigheter, så snart de i minsta mån antyda ett fel hos honom; han anser sig orättvist förföljd af modern och grannarne, är öfvertygad om, att han skall »få rätt till slut», enär bevis ej finnas; han är renlig, håller snyggt i cellen, följer med uppmärksamhet hvad som föregår omkring honom, har god uppfattningsförmåga, minnet jemförelsevis godt, i tankeverksamheten har intet abnormt iakttagits; hallucinationer, illusioner eller falska föreställningar har ej iakttagits; röst, uttal och artikulation utan anmärkning; rörelserna något lifliga, automatiska rörelser eller tvångsrörelser finnas ej; ingen darrning, kramp eller lamhet; patellar-, buk-, cremaster- och cubital-reflexer finnas och äro utan anmärkning; någon abnormitet i könsdriften har ej iakttagits under vistelsen i cellfängelset; samt på grund af den gjorda undersökningen afgifvit det utlåtandet:

»att skäl ej finnes för det antagandet, att Johan Alfred Sandgren vid de åtalade tillfällena varit af sinnessjukdom beröfvad förståndets bruk»;

att lasarettsläkaren i Falköping A. P. Westerberg meddelat följande afskrift ur sjukjournalen från Falköpings lasarett: »hemmasonen Alfred Sandgren, 34 år, Walshall, Kylingared. Diagnos: Dementia. Inkom den 4/4 93, utskrifven frisk den 18/4 94» (bör vara 93).

5/4. Om hans föregående inga meddelanden. Sådana skulle infordras. Synes ega någorlunda god matlust, iakttagit renlighet, behåller kläderna, är temligen lugn, förvaras i allmänt rum. — Synes slö och grubblande och liknöjd; svarar ehuru ogerna på frågor, yttrar sig med sammanhang, säger att »de» gjort honom orätt;

8/4. Har visat sig något ojemn till lynnet och lätt uppbrusande.

14/4. Afhämtas utan att sedan upplysningar blifvit lemnade.

Synes nu frisk.

Samt följande infortrade yttrande den 11 augusti 1894:

»Med anledning af Kongl. Styrelsens skrivelse den 3 i denna månad ang. Alfred Sandgren får jag meddela att jag icke kan ur minnet meddela något om förenämnda Sandgren utan är hänvisad till journalens innehåll. Det är antagligt att diagnosen *dementia* blifvit i journalen antecknad med anledning deraf, att han syntes slö och liknöjd. Densamma har dock synbarligen varit osäker, emedan med blyerts inom parentes finnes antecknad (»insania suspecta»).

Några säkra eller bestämda tecken till sinnessjukdom synes icke förekommit.»

Sandgren intogs på Göteborgs hospital den 29 augusti och företedde vid inkomsten samma tillstånd, som här nedan beskrifves:

Status præsens den 30 aug. och närmast följande dagar.

Johan Alfred Sandgren är af medellängd, magerlagd, men välbildad och med väl utvecklade muskulatur. Hufvudet, som är täckt af ett temligen gles nästan ramsvart hår, företer med afseende å form och storlek intet anmärkningsvärdt, men är vanständt af ett utbredt torrt eczem.

Diamet. mento-occip. 24 cm.

» fronto-occip. 19 cm.

» biparietalis 15 cm.

Omkrets 58 cm,

Ögonen äro likställda, irides blå, pupiller lika stora och af medelstorlek, reagera möjligen något trögt såväl för ljus som för ackommodation.

Öronen utan deformitet. Ansigtetsfärgen sjukligt gråblek, ögonbrynen rynkade bildande vertikala pannfårar, läpparne vanligen tätt slutna, blicken ömsom undvikande, ömsom misstänksam samt forskande, skarp och hotfull. Ansigtstrycket vitnar om vrede och trots. Händer och fötter kännas kalla. Å extremiteterna ingen deformitet. Reflexer utan anmärkning. Från inre organen intet abnormt. Urin 1:020 sp. v., innehåller hvarken äggvita eller socker. Puls 80.

Sandgren, som af brist på isoleringsrum delat rum med andra under natten, har ej ofredat någon och förhållit sig tyst, på föreskrifven tid intagit sina måltider i den gemensamma matsalen å afdelningen för lugna sjuka, sjelf snyggat sig, på- och afklädt sig samt för öfrigt rättat sig efter anstaltens dagordning.

Han tillbringar sina dagar i fullkomlig sysslolöshet, vanligen liggande, någon gång sittande å en soffa i dagrummet. Vid patienter, som omgifva honom, eller betjening och läkare synes han ej egna någon uppmärksamhet. Han begär aldrig någon upplysning, visar ingen nyfikenhet eller tilltalar någon. Han helsar ej på läkaren vid ronderna, besvarar knappast hans helsing utan kvarligger på sin soffa och betraktar honom med bister uppsyn på ett öfverlägset och hotfullt sätt. På frågor svarar han utan att förändra sin liggande ställning ovilligt, men kort och bestämdt så länge samtalet rör sig mera allmänt om hans förhållanden. Han förnekar energiskt och med stor vrede, att han varit sinnessjuk och af denna anledning stäld under förmyndare, är det ej heller för närvarande, han har aldrig misshandlat sin moder eller syster, har alltid lefvat väl med sina grannar, ehuru dessa såväl som hans släktingar på allt sätt beljugit och »förföljt» honom. Han har i alla tider kunnat sköta sig sjelf och uppehållit sig genom eget arbete. Han medgifver,

att han en tid hållits häktad, att han hitkommit från fängelset i Venersborg, men häktningen har berott på ett »misstag». Han har ej varit häktad för misshandel å sin moder, han har ej ens för sådant brott varit tilltalad. För öfrigt skall han snart »vara fri», han vill ej meddela på hvad grund han ställer denna förhoppning, men är fullt säker derom. Han medgifver, att han icke erhållit något skriftligt meddelande med tillkännagifvande om hans försättande i frihet, men han »vet det ändå» äfvensom *dagen*, när detta skall inträffa. Hans tal är lågmäldt och *affekteradt*. Ofta besvarar han en fråga med att i befallande ton säga: »gå eder väg, jag hafver icke något med eder att skaffa». Hans sömn är god, matlusten utan anmärkning och lifvet ej trögt.

^{10/9.} Tillståndet fullkomligt oförändradt. Sinnesstämningen alltid retlig, företer inga andra vexlingar än förhöjd retlighet, då man tilltalar honom eller på annat sätt söker väcka hans uppmärksamhet, utseendet är förtfarande lika vredgadt och trotsigt utan att mannen härför vill anföra några skäl. Sedan gårdagen har han ofafatligt legat och läst i en illustrerad tidskrift, som satts honom i händerna. Han synes uppfatta hvad han läser, utan att dock deraf vara synnerligen intresserad. På uppmaning läser han högt, oväntadt korrekt och flytande, men med så stor brådska, att man endast med svårighet kan följa med. Hans minne synes vara godt att döma deraf, att om samma fråga ställes till honom med någon tids mellanrum upplyser han genast att han redan besvarat densamma och vägrar därför att inlåta sig derpå. Inlåter man sig åter på ett ej förut vidrördt ämne, får man ofta till svar: »det angår mig icke», »det rör Eder icke», »hvad hafver jag med det att skaffa?», »gå Eder väg» m. m. Mannen är tyst hela nätterna och äfven om dagarne, då han ej föränledes att besvara tilltal. Det har icke observerats, att han någonsin utan *yttre anledning* blifvit ond, gjort hotfulla rörelser eller uttalat sig hotfullt, ej heller att han talat för sig sjelf, skrattat, stirrat framför sig, lyssnat eller dylikt. Hans hörsel synes vara skarp och han plägar icke stoppa tussar i öronen eller på samma sätt tilltäppa näsborrarna.

^{20/9.} Han har nu upphört med lektyren och är numera aldeles sysslolös såsom de första dagarne af hans vistelse här. Det synes vara omöjligt att komma honom närmare in på lifvet, han är oföränderligen lika ovänligt afvisande, trotsig, vred och befallande mot alla såväl mot läkare och betjening som mot patienter.

Oföränderligen dag efter dag intager han sin liggplats å en af dagrummets soffor och lemvar den icke annat än under måltiderna.

^{30/9.} Sedan pastor i Kylingareds församling anmodats att meddela några närmare upplysningar rörande Sandgrens föregående sjukdomstillstånd och att särskildt meddela, huruvida han plägar uttala några storhetsidéer, har i dag från nämnda pastorsembete ett intyg enl. Bil. B ingått, ur hvilket de i det föregående lemnade anamnetiska data kompletteras med följande:

Sandgrens fader »var tyst» och inbunden, ansågs lida af mjeltsjuka», men var ej benägen för dryckenskap. Sandgren har fått en vårdad uppfostran, haft god fattningsgåfva, fört ett ordentligt lefnadssätt och ej företett några särskilda anlag. Före sinnessjukdomen var hans *lyne glad* och helsan god. Sandgren har ej grubblat i religion, antages hafva öfvat onani. De första tecknen på sinnessjukdom för ungefär 7 år sedan voro, att han

började visa sig »folkskygg», ville ej kännas vid sina förra bekantskaper och hade »förvirrade» talesätt. Från år 1888 har han varit oförmögen att taga vård om sig själf. Vid ett tillfälle har han sökt beröfva sig lifvet genom att intaga svafvelsyra, i hvilken han blandat fosfor.

^{9/10}. Tillståndet är oförändradt. I dag visade sig Sandgren vid rondan mer än vanligt vred, reste sig upp från sin liggande ställning och utropade: »Veten I icke, hvem jag är?» »Jag är förbundskonung med militärisk makt.» — Anmodad att närmare redogöra för betydelsen af uttrycket »förbundskonung» blef han så ursinnig att examinationen måste uppskjutas. Han uttalade derjemte några osammanhängande hotelser om »bödel» och straff, som skulle drabba läkaren.

^{10/10}. Alla försök att komma på vänlig fot med Sandgren synas ofrukt samma. Han uppfattar uppenbarligen hvarje närmande som en personlig förolämpning mot honom. Papper, bläck och penna, hvilka ställts till hans förfogande för den händelse han skulle önska skriftligen affatta sina funderingar tyckes han icke vilja använda, trots alla uppmaningar, som från skilda sidor och vid olika tillfällen ställts till honom.

Han besvarar oföränderligen hvarje fråga med ett vredgadt: »det angår mig icke», »gå er väg», »jag har förut redogjort här för» m. m. dylikt.

^{19/10}. Det psykiska tillståndet är oförändradt. Ansigtsfärgen är mindre sjuklig och hullet bättre än vid inkomsten. Sandgren klagat ej öfver något lidande (särskildt hufvudvärk, som han förnekar), hans matlust är god, han iakttager renlighet såväl under måltiderna, som eljes och är städse tyst om nätterna och fridsam i sitt förhållande till öfriga sjuka. När han återkommer från matsalen till dagrummet och händelsevis finner sin vanliga liggeplats å soffan redan upptagen, slår han sig lugnt ned och väntar tills den blir ledig, då han genast annekterat densamma. Försök att förmå honom att skriva bref till anhöriga eller sysselsätta sig med andra göromål hafva icke krönts med framgång, lika litet som han vill redovisa för betydelsen af »förbundskonung med militärisk makt» eller inlåter sig i samtal derom.

^{10/11}. Tillståndet fullkomligt oförändradt dag efter dag. För nätterna delar Sandgren rum med 6 andra lugna sjuka, af hvilka ingen haft någon anmärkning att framställa mot hans uppförande. Han är alltid tyst om nätterna och alltid renlig. Han stiger upp samtidigt med de öfriga utan att derom särskildt anmodas, kläder själf på sig, går när hans tur blir till snyggingsrummet, sätter sig derefter och väntar tills alla snyggat sig och gemensamt bryta upp till dagrummet. Dit ankommen intager han genast sin plats i soffan, men skulle denna nångång vara upptagen, sätter han sig och väntar tåligt, tills den blir ledig. Han går själfmant till matsalen, intager alltid sin en gång anvisade plats vid bordet, äter mycket fort, hvarföre han vanligen slutat sin måltid före de andra, kvarsitter sedan orörlig på sin plats utan att egna någon uppmärksamhet vid omgifningen, till dess bordsbönen blifvit läst och tecken till allmänt uppbrott skett. När det blir sofdags medföljer han de andra utan särskild påminnelse till sofrummet, kläder själf af sig och lägger kläderna ordentligt i föreskrifven ordning på sin plats och intager sin sängplats. Aldrig tilltalar han någon, och på frågor svarar han han helst enstafvigt: »Ja», »Nej». Försök att liksom trötta ut honom genom länge fortsatta examinatorier tyckes icke kunna

göra honom meddelsammare, men retar upp honom ända derhän, att han synes färdig att skrida till handgripligheter. I dag vid ett sådant vredesutbrott kallade han Öfverläkaren »Bistellmästare» med en ton, som angaf att han vid detta meningslösa ord fästade någon särskild betydelse.

^{23/11}. I dag förklarade han att »Bistellmästare» vore ett »extra namn», som han aktat rättvist att tilldela Öfverläkaren, anseende derjemte att denne mer än väl förstod betydelsen af ordet.

^{10/12}. Tillståndet oförändradt. Oaktadt dagligen öfvade examina är han ej meddelsammare. Han vidhåller konsekvent sina under stat. præs. uttalade åsigter, att han ej är under förmyndare, ej tilltalad för misshandel af modern m. m. Han ligger numera oftast med armarne i kors, benämner Öfverläkaren föraktfullt med »du», men är i sitt öfriga förhållande eftergifven och beskedlig, om han blott lemnas för sig själf. Det har aldrig observerats att han talat för sig själf, blifvit ond utan yttre anledning eller på annat sätt visat tecken till att han besvärats af hallucinationer. Han förhåller sig äfven fortfarande tyst om nätterna.

^{15/12}. I dag visar han sig mera tillgänglig och mindre barsk till utseendet. Sägar sig veta att han »i morgon» skall komma härifrån och tillägger att »laglig efterräkning» sedermera skall följa.

^{16/12}. Erinrad om gårdagens uttalande förklarar han under vrede, att Öfverläkaren, som han benämner för »du», ovillkorligen skall afsättas »i nästa vecka».

^{30/12}. I dag undslipper honom det yttrande att med »förbundskonung» naturligtvis menas att han är konung öfver Nordamerikas Förenta Stater och är Chicago, dit han snart skall begifva sig, hans hufvudstad.

På grund af det anförda får jag afgifva följande yttrande:

Af ransakningshandlingarne inhämtas att Sandgren sedan många år tillbaka *allmänt* ansetts vara själssjuk samt att han i anledning af sitt hotfulla och delvis våldsamma uppförande utgjort en skräck för befolkningen i orten.

Man inhämtar äfven att han efter ansökan af modern blifvit af Redvägs häradsrätt genom beslut den 2 Juni 1890 såsom sinnessjuk förklarad omyndig.

De i ransakningshandlingarne anförda skälen för den allmänt utbredda åsigten om Sandgrens abnorma själstillstånd äro fullt tillräckliga för att lemna behörig ledning för närmare undersökning af mannen.

Sedan 7—8 år tillbaka har han, som tillföre egt ett gladt humör, visat sig »konstig och retlig», dragit sig tillbaka för umgänget med bekanta, blifvit rent af »folkskygg», obenägen för arbete och slutligen aldeles sysslolös drifvit omkring i skog och obanad mark, hvarest han genom sina ändamålslösa promenader fram och tillbaka upptrampat stigar, der sådana förut ej funnits på sätt en del sinnessjuka personer, efter hvad erfarenheten lärt, ofta pläga göra. Af ett och annat uttalande af honom, såsom att han skulle låta hämta en bödel för att halshugga sin moder, att han vore »polischef i Kylingared», har man med skäl kunnat draga den slutsatsen, att mannen vore *beherskad af falska föreställningar*.

Af t. f. fängelseläkaren Nilssons undersökning framgår, att Sandgren ansett sig vara »förföljd» af modern och grannarne.

Denna senare iakttagelse, hvilkens betydelse för bedömande af mannens sinnestillstånd icke bör underskattas, har äfven blifvit gjord vid undersökningen vid hospitalet, der den derjemte kunnat konstateras, att han lider af *storhetsvurm*.

I sjelfva verket har Sandgrens vredgade stolta uppsyn, hans sätt att skicka sig, hans suveräna likgiltighet för omgifningen snart sagdt vid första anblicken gifvit tillräcklig anledning för antagandet af denna diagnos, men det har varit med aldeles ovanliga svårigheter förenadt att få densamma fullt bekräftad genom uttalanden af den sjuke sjelf.

Ty dels har det varit omöjligt att förmå honom *skrifligen* meddela, hvad han har inom sig — såsom känt är pläga många af dessa sinnessjuka, hvilka eljes äro föga meddelsamme af sig, ganska öppenlystigt anförtro sina vurmerier åt papperet —; dels har sjukdomen redan hunnit åstadkomma så stora härjningar

inom mannens *känslolif* (pseudodemens), att han icke känt sig egentligen *uttråkad* af det ideliga frågandet och derigenom förmådd till meddelsamhet eller retad att i vredesmod gifva uttryck för sin inbillade makt och storhet.

En annan svårighet har legat deruti, att *hörselvillor* ej kunnat påvisas, ehuru sådana antagligen förefinnas.

Endast 2:ne gånger, näml. d. 9/10 och den 30/12 har Sandgren föranledts att uttala sina storhetsidéer i det han förklarar sig vara »förbundskonung med militärisk makt» och »Konung öfver Nordamerikas Förenta Stater.

I öfverensstämmelse med det anförda får jag sålunda afgifva det utlåtande att Sandgren lider af förryckthet (Paranoia chronica) och att han i följd af denna sjukdom vid åtalade gerningarnes begående varit beröfvad förståndets rätta bruk.

Göteborgs hospital den 31 Dec. 1894.

Kristian Wickström.

Bihang.

Enskilda vårdanstalter för sinnessjuka.

De tre vårdanstalter för sinnessjuka, som funnos förlidet år, hafva fortsatt sin verksamhet äfven under redovisningsåret.

1. Vårdanstalten Holmehus.

Enligt vederbörlig tillåtelse få 12 sinnessjuka kvinnor på en gång vårdas å denna anstalt. Från förra året qvarlägo 10 patienter. Under redovisningsåret affördes 3 såsom tillfrisknade. Vid årets slut qvarlägo 11. Af de 4 intagna ledo 2 af tungsinne, 2 af förryckthet; 1 var lärarinna, 2 hustrur till handlande; 1 var från Malmöhus län, 1 från Blekinge län, 1 från Jönköpings län, 1 från Vermlands län. De tillfrisknade hade alla lidit af enkel sinnessjukdom och vistats å anstalten kortare tid än ett år. Ingen af de sinnessjuka har under redovisningsåret affidit och ingen tillfällig sjukdom har förekommit. Af de vid årets slut qvarliggande ledo 10 af enkel sinnessjukdom, 1 af fånighet.

2. Vårdanstalten Solna sjukhem.

Samtidigt få 10 sinnessjuka män och 10 kvinnor vårdas å denna anstalt. Sedan förra året qvarlägo 6 män och 5 kvinnor. Under redovisningsåret intogos 17 män och 8 kvinnor. Hela antalet vårdade sjuka har således utgjorts af 23 män och 13 kvinnor eller tillsammans 36 sinnessjuka. Af dessa hafva 2 män och 2 kvinnor blifvit afförda såsom tillfrisknade, 7 män och 3 kvinnor såsom förbättrade, 3 män och 2 kvinnor såsom oförbättrade, 5 män såsom döde, 6 män och 6 kvinnor qvarlägo vid årets slut. Af de intagna ledo 2 män och 2 kvinnor af tungsinne, 3 män och 3 kvinnor af ursinne, 2 män och 2 kvinnor

af förryckthet, 3 män och 1 kvinna af svagsinhet, 7 män af sinnessjukdom med förlamning. I afseende på stånd och yrke är antecknad, att 1 tillhörde presterskapet, 1 lärareklassen, 1 embetsmannaklassen, 1 jernvägsbetjeningen, 3 militären, 1 läkareklassen, 3 ingenjörsklassen, 2 konstnärsklassen, 1 var landtbrukare, 1 fabriksidkare, 1 fabriksarbetare, 8 tillhörde handelsklassen, 1 var tjenarinna. I afseende på hemort tillhörde de flesta intagna Stockholms stad, nämligen 13 män och 6 kvinnor. För öfrigt var af de intagna en från vardera af Södermanlands, Kalmar, Blekinge, Vermlands, Kopparbergs och Gefleborgs län. De tillfrisknade hade vistats å anstalten kortare tid än ett år. Af de döda ledo 4 af sinnessjukdom med förlamning, 1 af enkel sinnessjukdom. Dödsorsaken hos de förstnämnda var i tre fall allmän förlamning, i ett fall själfmord, hos den sistnämnde akut lunginflammation. Sjélfmordet har patienten utfört genom att skära sig i halsen med en glasbit, som han lyckats tillegna sig.

De tillfälliga sjukdomar, som under året förekommit, hafva varit akut lunginflammation i 3 fall, 1 fall af blåsesten och 1 fall af kronisk njurinflammation.

3. Vårdanstalten Katrinelund.

På en gång få å denna anstalt vårdas 10 sinnessjuka kvinnor. Sedan förra året qvarlägo 7, under året intogos 6. Vårdade under året voro således 13, af hvilka 1 affördes såsom tillfrisknad, 1 såsom förbättrad, 3 såsom oförbättrade och 8 qvarlägo vid årets slut. Af de intagna ledo 3 af tungsinne, 1 af ursinne, 2 af förryckthet. I afseende på hemort tillhörde 3 Malmöhus län, 1 Kristianstads, 1 Göteborgs och 1 Kalmar län. Ingen annan tillfällig sjukdom har under året förekommit än en bulnad. Något dödsfall har icke inträffat.

Bil. C. Beskrifning öfver Lunds asyl.

Lunds hospital är beläget söder om staden Lund och norr om Höje å samt är beskrifvet i öfverstyrelsens underdåniga berättelse för 1881. Då det väcktes fråga om uppförande af en större asyl för obotligt sinnessjuka, var det helt naturligt, att man i första rummet tänkte på att förlägga densamma invid detta hospital, som var nyligen uppfördt, väl beläget samt hade en ordnad sjukvård och förvaltning, hvaraf en blifvande asyl kunde erhålla del. Tillräckligt jordområde fanns omedelbart invid hospitalet och skildt från detsammans område genom Höje å. Detta jordområde var den s. k. Hunnerupsmarken, som upptager en ytvidd af 62 hektar 17⁵⁹ ar och utgör en äldre donation till Lunds fattigvård och länslasarettet i Lund, af hvars inkomster den förra uppbär två tredjedelar och länslasarettet en tredjedel, samt står under tillsyn och förvaltning af Lunds universitets större akademiska konsistorium. Sedan Medicinalstyrelsen bemyndigats att göra aftal med nämnda konsistorium om Hunnerupsmarkens öfvertagande för statens räkning, blef kontrakt härom underskrifvet den 28 september 1886 af konsistorium och den 20 oktober samma år af medicinalstyrelsen. Enligt detta kontrakt betalar staten årligen 3,148 kronor 60 öre för nyttjanderätten till Hunnerupsmarken. Med arrendatorn af hemmanet gjordes aftal, enligt hvilket han förband sig att från fardagstid 1887 afstå 13 hektar 12⁴⁶ ar till plats för byggnaderna m. m. och att sedermera, i den mån det ansågs behöfligt för asylens, afträda jord mot vederbörligt afdrag från arrendesumman. För närvarande användes 16 hektar 63²⁵ ar för asylens behof. Genom Kongl. brefvet den 4 juni 1886 bestämdes frågan om jordområdet för asylens, godkändes ritningarna till byggnaderna och meddelades, att riksdagen beviljat ett anslag af 1,181,750 kronor för uppförande af asylens. Den 4 februari 1887 underskrefs kontraktet om byggnadernas uppförande och i april månad 1891 kunde asylens tagas i bruk. Af de anslagna medlen hafva endast 1,146,561 kronor 46 öre behöft användas; till statskontoret har återlemnats en summa af 35,188 kronor 54 öre. Den då färdigbyggda asylens utgjordes af tre sjukpaviljonger för män och två för kvinnor. Snart visade sig dock, att en tredje paviljong för kvinnor icke kunde undvaras. Förslag väcktes derföre om uppförande af en sådan paviljong och genom Kongl. brefvet den 15 juni 1892 meddelades, att riksdagen anslagit ett belopp af 237,400 kronor härtill. Kontrakt om uppförande af denna paviljong afslutades den 13 januari 1893 och i början af 1895 var paviljongen färdig till emottagande af patienter. Af anslaget till denna paviljong har endast användts en summa af 220,767 kronor 6 öre, och således återstå 16,632 kronor 94 öre, som under innevarande år komma att återlemnas till statskontoret.

Sedan program till byggnaderna uppgjorts af en kommitté och Medicinalstyrelsens i byggnadsärenden biträdande arkitekt

hofintendenten A. Kumlien med ledning häraf utfört ritningarna, som efter pröfning af kommittén och på förslag af Medicinalstyrelsen blifvit af Kongl. Maj:t godkända i ofvan nämnda nådiga bref, har byggnadsarbetet blifvit utfördt af byggmästaren A. Ankarstrand under kontroll af arkitekten A. Lignell och be- träffande den sist uppförda paviljongen af major H. Nathorst.

Kostnaden för hvarje sjukplats å asylens, beräknad genom jämförelse mellan totalkostnaden 1,367,328 kronor 52 öre och hela patientantalet 836, är ganska låg, utgörande endast 1,635 kronor 56 öre. Härvid må dock ihågkommas, att asylens begagnar samma kök, tvättinrättning, vattenreservoar och anordning för varmvattenberedning och elektrisk belysning som hospitalet, ingående likväl en del af de kostnader, som föranledts af dessa lokalers förändring och utvidgning i den ofvan angifna kostnaden för asylens.

Asylens belägenhet och förhållande till hospitalet synas af pl. VII, utgörande en plankarta öfver båda anstalterna såsom ett helt. Asylbyggnadernas läge framgår af pl. II.

Asylens utgöres af en byggnadskomplex, med ett administrationshus, tre paviljonger för manliga patienter, tre paviljonger för qvinliga patienter samt ett verkstadshus.

Inom administrationshuset bo asylläkaren, båda underläkarne, uppsyningsmannen för de manliga patienterna, förestånderskan för de qvinliga patienterna samt en del ekonomibetjening. I källaren finnes en större förrådslokal för asylens behof, ett arkiv, nödiga källare för boställsinnehafvarne samt ett laboratorium för apoteket. I bottenvåningen finnas bostadsrum för en underläkare, uppsyningsman, förestånderska, expedition för asyl-läkaren, två rum för apoteket, tvenne rum för ekonomibetjening samt ett rum för en qvinlig portvakt. En trappa upp finnas, förutom bostad för asyl-läkaren, en större samlingslokal, bestående af en festsal med tvenne vidliggande större förmak samt tvenne serveringsrum; nämnda samlingslokal är afsedd för såväl hospitals- som asytpatienternas gemensamma sammankonster, åsyftande patienternas uppmuntran och förströelse; i tredje våningen finnas bostadsrum för den andre underläkaren och en maskinist samt 4 rum för ekonomibetjening.

Sjukpaviljongerna äro, som förut nämndt, sex, hvaraf tre paviljonger, nämligen pv. II, IV och VI för manliga patienter, samt pv. III, V och VII för qvinliga patienter. De äro i det närmaste analoga, som af ritningarna synes, dock med undantag deraf, att pav. V (den sist uppförda) är något större, har flere isoleringsrum, badrum, skölj- och torkrum än pav. IV, samt att pav. II har flere isoleringsrum än pav. III.

Paviljongerna II och IV samt III och V hafva i en halft underjordisk våning prydliga matsalar, pl. I, i bottenvåningen daglokaler, pl. II, i de öfriga våningarna sofflokaler, pl. III och IV, samt å vindarne, ljusa rymliga arbetssalar, pl. V.

Paviljongerna VI och VII, afsedda för oroliga och stormande samt svårt orenliga patienter, äro så anordnade, att de hvardera hafva 40 celler och enkelrum samt tvenne större bevakningssofsalar och tvenne mindre soffrum, pl. III, förutom nödiga dag- och matsalar, pl. II, serveringsrum, badrum, klosetter, rum för betjening, korridorer m. m.; i hvarje paviljong finnes dessutom i källarvåningen, pl. I, en större badafdelning samt ett större skölj- och torkrum, och i våningen två trappor upp, pl. IV, tvenne större reservsalar, förutom fyra rum för vaktbetjeningen, å vindarne förråd. Paviljong VI för män, pl. II, har tvenne större promenadgårdar med nödiga soltält samt två mindre promenadgårdar för oroliga patienter. Paviljong VII för kvinnor, pl. II, har äfvenledes två stora promenadgårdar med soltält, samt dessutom sex enkelpromenadgårdar. De öfriga paviljongerna hafva hvardera en stor promenadgård med tvenne soltält; alla promenadgårdarne hafva nödiga afträden samt grindar och portar.

I asylens sex paviljonger finnes plats för 836 patienter, fördelade å paviljongerna II och III för lugna och halflugna, å paviljongerna IV och V för halforoliga och orenliga, å paviljongerna VI och VII för oroliga, stormande och svårt orenliga.

Hvarje paviljong har tvenne lika stora afdelningar, i vertikal riktning skilda från hvarandra. Vid slutet af år 1895 voro patienterna med afseende på uppförande och sinnesstämning fördelade på följande sätt:

	Män.	kvinnor.
Lugna	81.	86.
Halflugna	81.	86.
Halforoliga	81.	77.
Orenliga	81.	75.
Oroliga och stormande samt svårt orenliga	94.	94.
Summa	418.	418.

Inom mansafdelningen finnas i alla tre paviljongerna tillsammans 81 celler och enkelrum, samt inom qvinsafdelningen 96 celler och enkelrum. De flesta sofsalarne äro afsedda för 12 sängar i hvarje sal, smärre soffrum för tre patienter finnas äfven; i bevakningssalarna sofva omkring 20 personer i hvarje sal. Hvarje paviljong har sitt infirmeri med undantag af pav. VI och VII. För öfrigt hänvisas till ritningarna.

Sjukpaviljongerna uppvärmas och evakueras med s. k. varmluftsapparater af ingenjör Reinhard's patent, levererade af Kockums mekaniska verkstad.

Asylen får sitt vatten från hospitalets vattenledning, hvilken är hit framdragen, och har nämnda vattenledning väl fyllt sin uppgift, sedan nya kraftigare pumpar blifvit insatta i pumphuset.

Asylens högst betydliga behof af varmt vatten till såväl bad- som disk- och sköljvatten beredes vid hospitalet samt ledes i väl isolerade kopparrör, på behöriga ställen försedda med expansionsmuffar, fram till hvarje badrum, disktrum och sköljrum inom hela asylen, och har denna anordning visat sig vara i hög grad ändamålsenlig och i driften billig. Varmvattenledningen är anordnad på följande sätt: Strax utanför det å hospitalets

område belägna maskinhuset är en cirkelrund, vattentät, heltäckt vattenreservoar uppförd, rymmande cirka 30 kubikmeter. Dess botten ligger så högt öfver maskinrummets golf, att det varma vattnet kan rinna med cirka 2 m. höjdtryck till en i maskinrummet befintlig mindre Wortington-pump, hvilken med långsam gång är i ständig rörelse. Vattnet i reservoaren uppvärms genom en i densamma anlagd 70 m. lång kopparspiral af 7.5 cm. diameter, i hvilken slang afloppsången från i maskinrummet stående maskiner efter behof inledes. Varmvattenledningen, som äfven förser största delen af hospitalet med vatten, är uppdragen till husets högsta höjd, der den å vinden slutar med en mindre reservoar af koppar, rymmande cirka 2 kubikmeter; denna reservoar hålles fyllt genom den förstnämnda lilla pumpen och verkar utefter hela varmvattenledningen med en tryckkraft stark nog att med kraft framdrifva det varma vattnet till ledningens aflägsnaste delar. Automatiskt regleras såväl tilloppet af kallt vatten i förstnämnda stora reservoar, som tilloppet af varmt vatten i den mindre reservoaren, den s. k. regulatorn. Hela denna anordning är i driften ytterst billig och förser asylen och största delen af hospitalet med aldrig sinande varmt vatten.

Asylen och hospitalet hafva samma kök, tvättstuga och bageri, alla belägna inom hospitalområdet; samfärdseln förmedlas genom bekvämt anlagda spårvägar. Dessa anordningar hafva bevisat sig goda. Dessa endast för hospitalet beräknade lokaler, nämligen kök, tvätt och bageri, hafva näst tillbyggas, sedan desamma äfven skola betjena den folkrika asylen, men allt går bra, och har t. ex. bageriet, som nu utgöres af en stor, rymlig lokal med fyra stora bakugnar samt förrådslokaler, enligt uppgift lemnat för år 1894 en nettovinst af 8,160 kronor efter gällande brödspris.

Den elektriska belysningsanstalten serverar äfven asylen och har nu 1,252 glöd- och 2 bågglampor samt fungerar till belägenhet.

Verkstadshuset, beläget midt emot administrationsbyggnaden, innehåller: En större snickareverkstad, en målareverkstad, en smedja samt ett boningsrum för fyra eldare, allt på nedra boten; å vinden finnes bostad för en maskinist och betjening.

För att ändamålsenligt använda den stora kvantitet köksaffall, rester af mat från måltiderna m. m. har å asylområdet ett större svinhus blifvit uppfördt, der för närvarande 145 svin kreatur utfodras. Försäljningssumman för år utgör enligt uppgift emellan 7- och 9,000 kronor. I närheten finnes en ändamålsenlig pudrettgrop och är jernvägen utsträckt till båda dessa ställen.

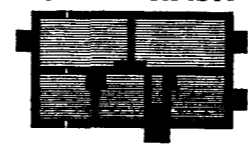
Hospitalet och asylen hafva numera en egen nästlidet år anlagd och invigd kyrkogård, belägen i asylområdets sydvästra hörn, der marken för en kyrkogård är lämplig, enär den består af sandblandad lera.

Äfven torde böra nämnas att under nästlidet år en godsstation är anordnad inom hospitalområdet med samma spårvidd som och med anslutning till, den förbigående Lund—Trelleborg-jernvägen, genom hvilken anordning afsevärda lindringar i fraktkostnader kunna ernås för en mängd förnödenheter, såsom t. ex. stenkol, koks, ved, mjöl m. m.

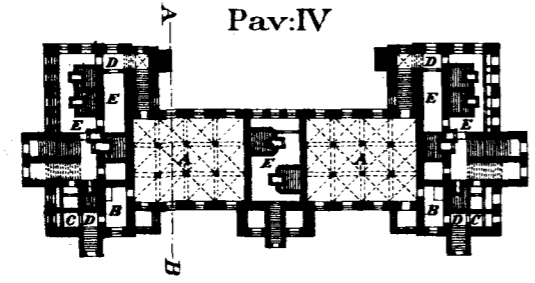
HOSPITALSASYLEN VID LUND

Planer af Källarne

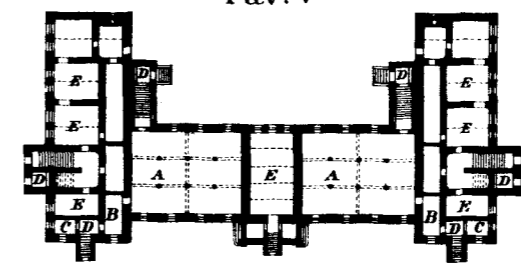
Verkstads-huset

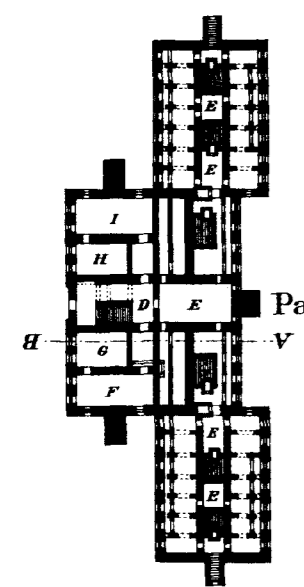
Pav:IV

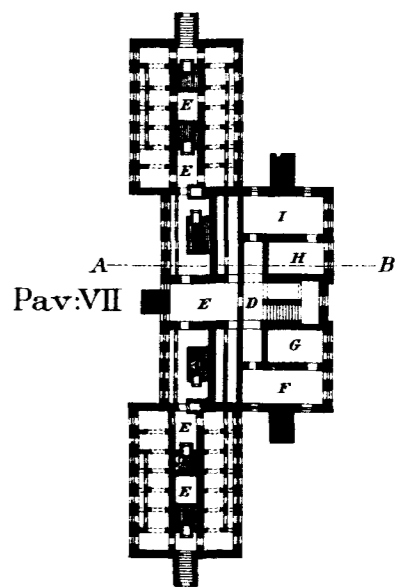
Pav:V

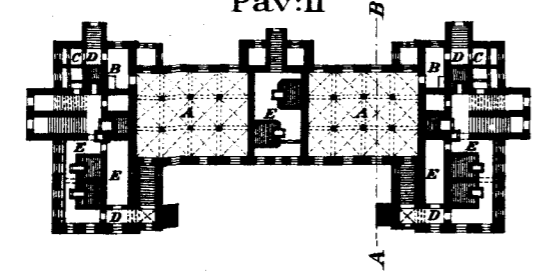
Pav:VI

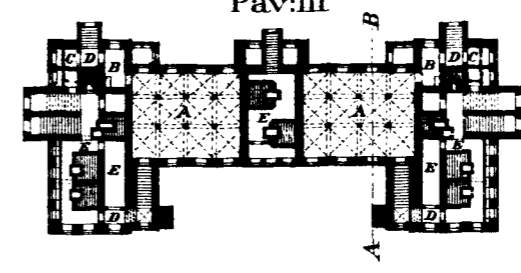
Pav:VII

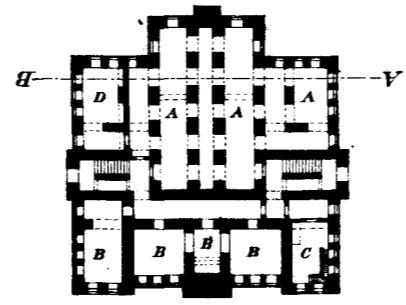
Pav:II

Pav:III

Administrations-huset

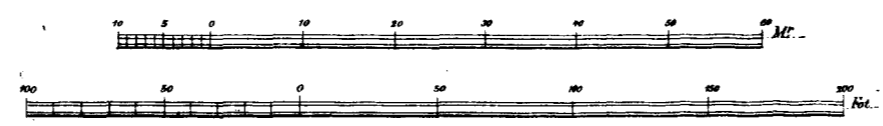

Beskrifning till administrationshuset.

- A A Källare för förrådet
- B B Hushållskällare
- C C Laboratorium till apoteket
- D D Arkiv

Beskrifning till paviljongerna

- A A Matsalar
- B B Disk-bök
- C C Skänkar
- D D Förstugor
- E E Källare för uppvärmingen
- F F Aftblådningsrum
- G G Badrum
- H H Torkrum
- I I Sköftrum

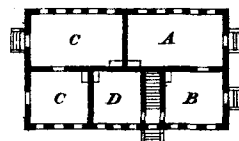
HOSPITALSASYLEN VID LUND

Planer af bottenvåningarna

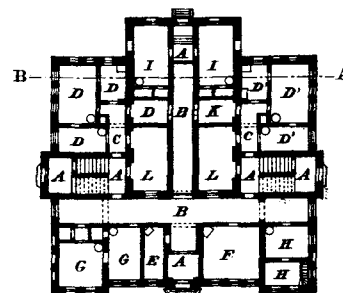
Beskrifning till paviljongerna VI och VII.

- A Förestugor
- B Korridorer
- C Dagrum
- D Matsalar
- E Disk-kök
- F Badrum
- G Afträden
- H Celler
- I Isoleringrum
- P Promenadgårdar
- P' Sotakärmar

Verkstadshuset

Administrationshuset

Beskrifning till paviljongerna II, III, IV och V

- A Förestugor
- B Korridorer
- C Dagrum
- D Rum för sängliggande sjuka
- E Rum för betjening
- F Badrum
- H Förråd

Beskrifning till verkstadshuset.

- A Målarverkstad
- B Smedja
- C Snickarverkstuder
- D Bostad för äldre

Beskrifning till administrationshuset.

- A Förestugor
- B Korridorer
- C Tamburer
- D Bostad för uppseingsman
- E Bostad för förstånderskan
- F Portvakterum
- G Läkarexpedition
- H Bostad för biträdande läkare
- I Apotek och bostad för provisor
- J Bostäder för ekonomibetjening
- K Rum för städerska
- L Förråd

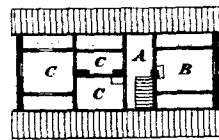
HOSPITALSASYLEN VID LUND

Planer af våningen 1 tr upp.

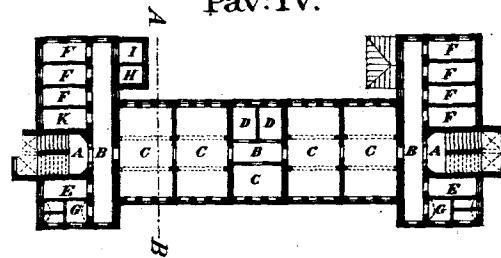
Beskrifning till verkstadshuset.

- A Vind
- B Bostäder för betjening
- C Bostad för maskinet

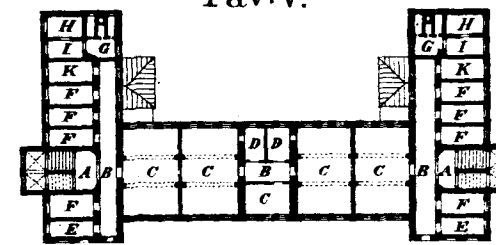
Verkstadshuset

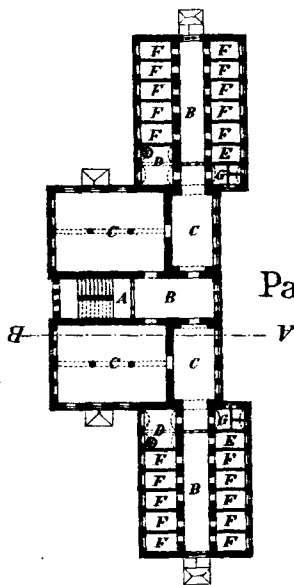
Pav: IV.

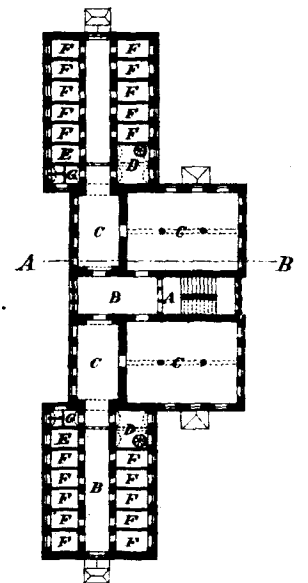
Pav: V.

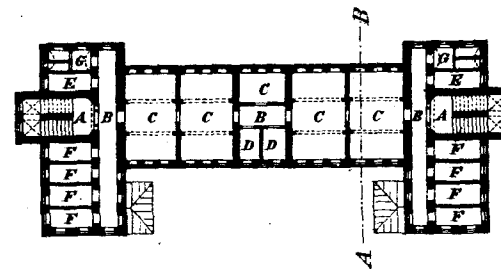
Pav: VI.

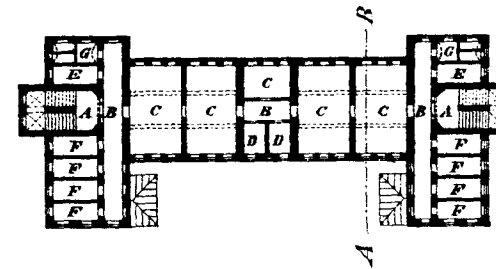
Pav: VII.

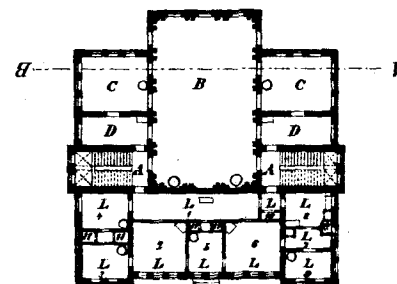
Pav: II.

Pav: III.

Adminstrationshuset.

Beskrifning till paviljongerna II, III, IV och V.

- A Förstugor
- B Korridorer
- C Sofsalar
- D Betjeningrum
- E Förråderum
- F Isoleringrum för natten
- G Afstråden
- H Torkrum
- I Sköljrum
- K Badrum

Beskrifning till paviljongerna VI och VII.

- A Förstugor
- B Korridorer
- C Sofsalar
- D Badrum
- E Betjeningrum
- F Isoleringrum
- G Afstråden

Beskrifning till administrationshuset.

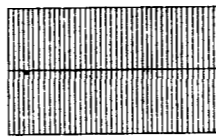
- A Förstugor
- B Festsal
- C Förmak
- D Disk-rum
- L Bostad för Asyl-Läkaren, hvaraf är:
 - 1 Tambur
 - 2 Salong
 - 3 Sängkammare
 - 4 Barnkammare
 - 5 Herrns rum
 - 6 Matsal
 - 7 Serveringsrum
 - 8 Kök
 - 9 Pigkammare
 - 10 Klosett
 - 11 Garderob
 - 12 Skaffert

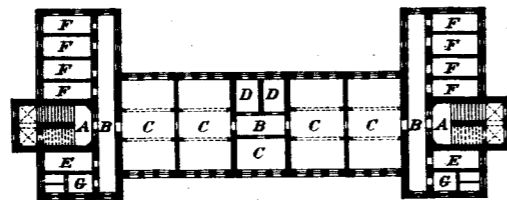
HOSPITALSASYLEN VID LUND

Planer af våningarne 2 tr. upp.

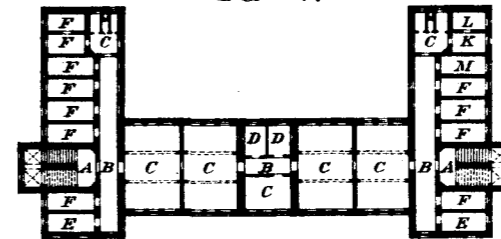
Verkstads-huset

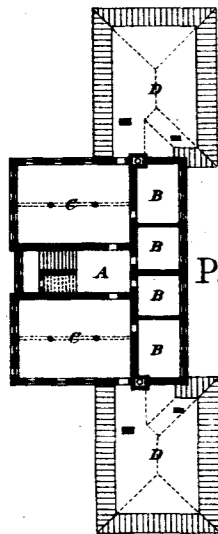
Pav: IV.

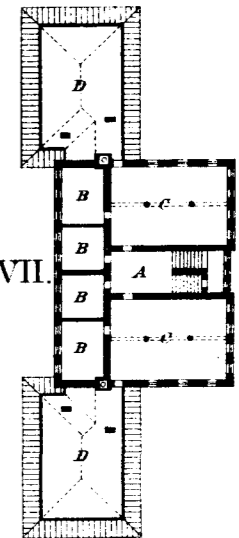
Pav: V.

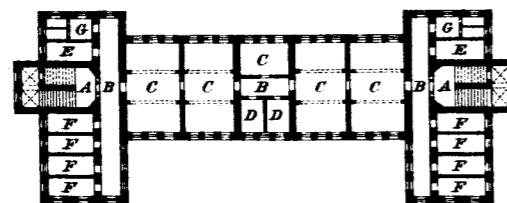
Pav: VI.

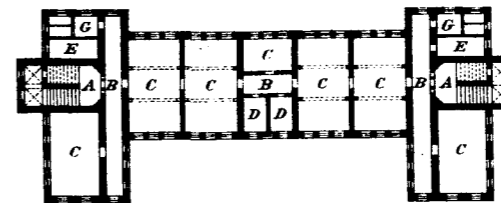
Pav: VII.

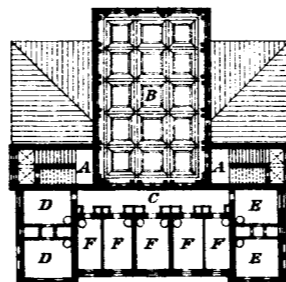
Pav: II.

Pav: III.

Adminstrationshuset.

Beskrifning till paviljongerna II, III, IV och V.

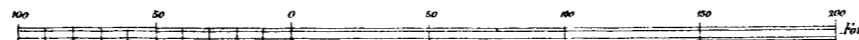
A Förstugor	K Sköljrum
B Korridorer	L Torkrum
C Söfnalar	M Badrum
D Betjeningsrum	
E Förråderum	
F Isoleringrum för natten	
G Afträden	

Beskrifning till paviljongerna VI och VII.

A Förstugor
B Bostäderum för betjening
C Förråderum
D Vindar

Beskrifning till administrationshuset.

A Förstugor
B Festsal
C Tamburer
D Bostäderum för underläkare
E Bostäderum för maskinist
F Bostäderum för betjening

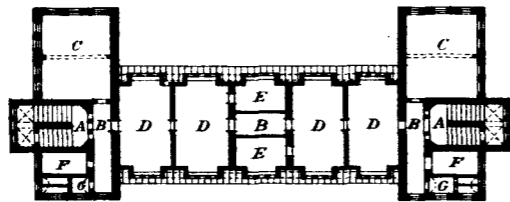
HOSPITALSASYLEN VID LUND

Planer af våningarne 3 tr. upp

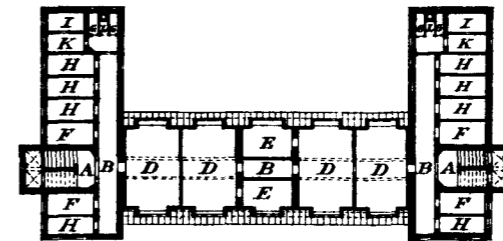
Verkstadshuset

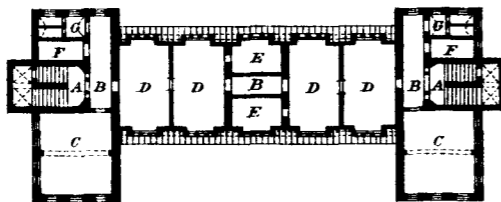
Pav. IV.

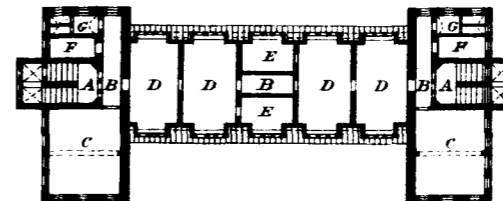
Pav. V.

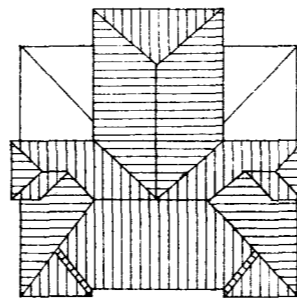
Pav. II.

Pav. III.

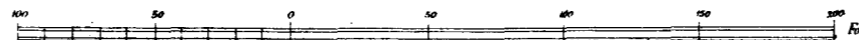

Adminstrationshuset.

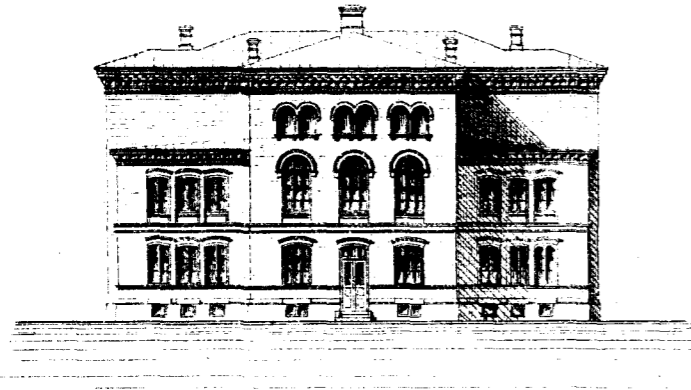
Beskrifning till paviljongerna II, III, IV och V.

- A Förestugor
- B Korridorer
- C Sofsalar
- D Verkstadorum
- E Förrådarum
- F Betjeningsrum
- G Afträden
- H Isoleringrum för natten
- I Torkrum
- K Sköljrum
- L Skrub

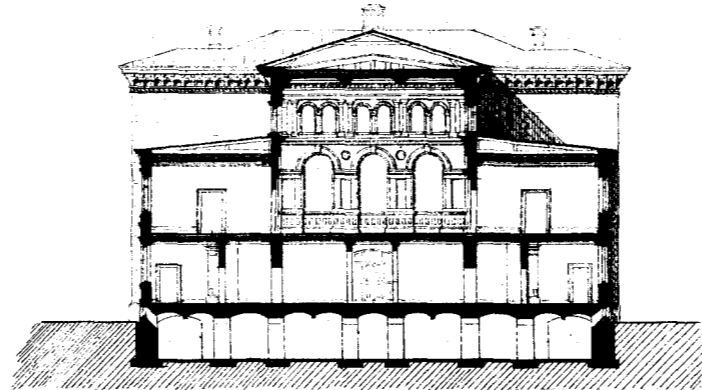
HOSPITALSASYLEN VID LUND

Fasad åt gården.

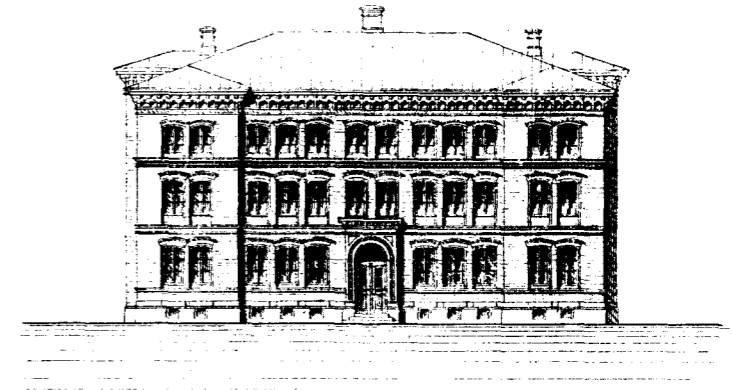

Paviljong I (Administrationbyggnad)

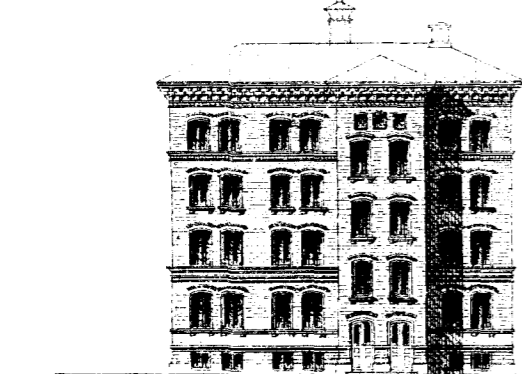
Section A-B

Fasad åt vän.

Sjukt hus A.

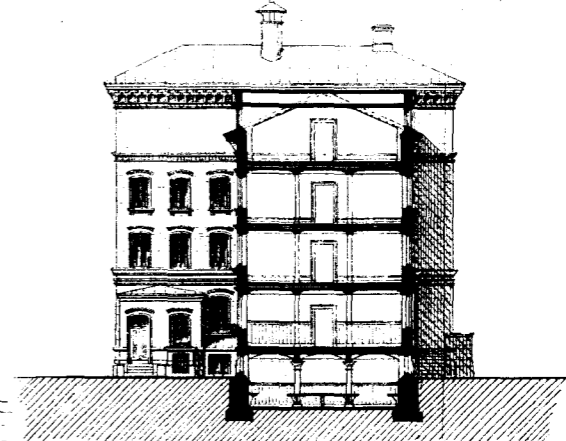

Paviljongerna II, III

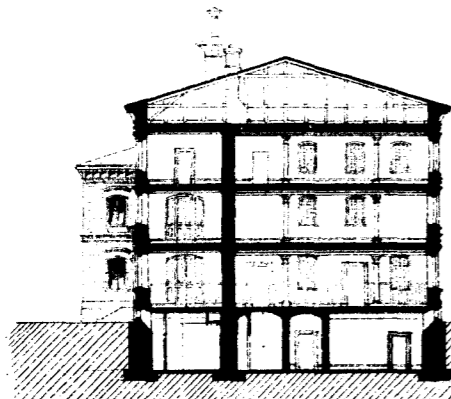
Fasad åt gården.

Section A-B

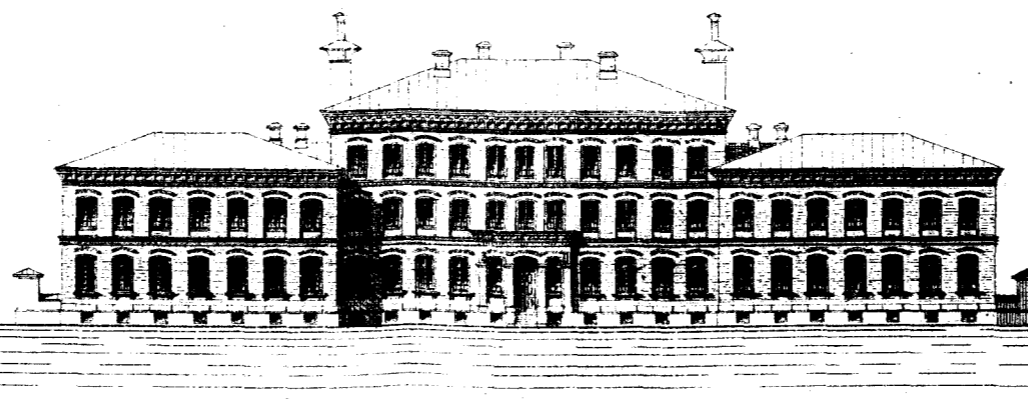

Section A-B

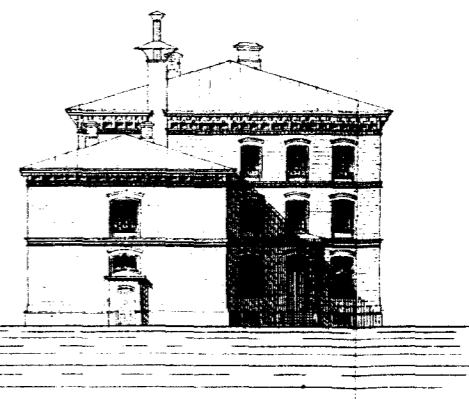

Paviljongerna VI, VII

Fasad åt gården.

Sjukt hus B.

HOSPITALSASYLEN VID LUND

Situationsplan

ASYLEN

- I Administrationshus
- II Paviljong för lugna och halflugna män
- III kvinnor
- IV osnygga och halfföreliga män
- V kvinnor
- VI oroliga och stormande män
- VII kvinnor
- VIII Verksamhetsbyggnad. IX Svinhus.
- A. Föremådgårdar.
- B. Begravningsplats

HOSPITALET

- I. 1st klass sjuka och hövvaldsamer af 2de och 3de klass. Män
- II Kvinnor
- III Förvaltningsbyggnad.
- IV Ekonomibyggnad.
- V För lugna och halflugna män.
- VI kvinnor
- VII osnygga och halfföreliga män.
- VIII kvinnor
- IX oroliga och stormande män.
- X kvinnor.
- XI Öfverläkarens bestäd.
- XII Sysselemannens
- XIII Portvaktstuga och Hufvudingång
- XIV Trädgårdsmästarbestäd.
- XV Bageri.
- XVI Stall och Vagnhus
- XVII Pumphus.
- XVIII Lik- och Obduktionshus.
- XIX Vedskjul.
- XX Fudrettbed.
- XXI Kågelbana.
- XXII Vattentorn.
- XXIII Maskinistens bestäd.
- XXIV Badhus.

- A. Föremådgårdar.
- B. Köks trädgård.

